

**SELYE JÁNOS EGYETEM
TANÁRKÉPZŐ KAR**

**KÁRPÁT-MEDENCEI EGYETEMI HALLGATÓK
TANÁRI TEKINTÉLYRŐL VALLOTT NÉZETEI**

TDK munka

**SELYE JÁNOS EGYETEM
TANÁRKÉPZŐ KAR**

**KÁRPÁT-MEDENCEI EGYETEMI HALLGATÓK
TANÁRI TEKINTÉLYRŐL VALLOTT NÉZETEI**

TDK munka

Tanulmányi program:	B-HIdb22
Tanulmányi szak:	38. - Pedagógusképzés és pedagógiai tudományok
Témavezető:	PaedDr. Szabó L. Dávid

Bc. Žemlička Adrián
2025

NYILATKOZAT

Kijelentem, hogy mesterséges intelligencia alkalmazást/programot (pl. képalkotó, szövegalkotó) nem használtam a dolgozat készítése során.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot nem magam készítettem, illetve mesterséges intelligencia alkalmazás/program segítségével vettem igénybe vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogi jogsértés ténye merül fel, a Szekció megtagadja a dolgozat befogadását.

Dátum: Révkomárom, 2025. január 20.

Aláírás

Bc. Žemlička Adrián

Absztrakt

Jelen munka a Kárpát-medencében magyar nyelven tanuló egyetemi hallgatók ideális pedagógusról és tanári tekintélyről vallott nézeteit mutatja be. A munka két fejezetet és kilenc alfejezetet, továbbá négy ábrát és 21 táblázatot tartalmaz. Az első fejezet mutatja be a munka elméleti részét három alfejezetben. Az első alfejezet az ideális pedagógussal, a második alfejezet a tanári tekintéllyel, míg a harmadik alfejezet a „Big Five” személyiségtipológiával foglalkozik. A második fejezet a munka gyakorlati részét tárgyalja és hat alfejezetet tartalmaz. Az első alfejezet a kutatás célját és a kutatási kérdéseket tartalmazza. A második alfejezet a kutatás módszerét, módszertanát ismerteti. A harmadik alfejezet a kutatásban részt vett hallgatók demográfiai és egyéb adatait közli. A negyedik alfejezetben kerülnek bemutatásra a vizsgálatok eredményei és elemzései. Az ötödik alfejezetben az hét kutatási kérdés kerül megválaszolásra. A hatodik alfejezet tartalmazza a kutatás konklúzióját és az eredmények megvitatását. A kutatásban összesen 1037 hallgató vett részt. A kérdőíves válaszokat az SPSS statisztikai programmal dolgoztuk fel. A munka egy mellékletet tartalmaz, melyben a kutatáshoz felhasznált kérdőív található.

Kulcsszavak: tanári tekintély, ideális pedagógus, tekintélyes tanár, kérdőíves felmérés

Absztrakt

The current work presents the views of university students studying in Hungarian in the Carpathian Basin on the ideal educator and teacher authority. The work consists of two chapters and nine subchapters, as well as four figures and 21 tables. The first chapter introduces the theoretical part of the work in three subchapters. The first subchapter deals with the ideal educator, the second subchapter with teacher authority, while the third subchapter focuses on the "Big Five" personality typology. The second chapter discusses the practical part of the work and contains six subchapters. The first subchapter contains the purpose of the research and the research questions. The second subchapter describes the research method and methodology. The third subchapter provides demographic and other data of the students participating in the research. The results and analyses of the surveys are presented in the fourth subchapter. The fifth subchapter answers the seven research questions. The sixth subchapter contains the conclusion of the research and the discussion of the results. A total of 1037 students participated in the research. The questionnaire responses were processed using the SPSS statistical program. The work includes an appendix containing the questionnaire used for the research.

Keywords: teacher authority, ideal educator, authoritative teacher, questionnaire survey

Tartalomjegyzék

Táblázatok jegyzéke.....	7
Ábrák jegyzéke	8
Bevezetés	9
1. Szakirodalmi áttekintés.....	10
1.1. Az ideális pedagógus kérdésköre.....	10
1.2. A (tanári) tekintély kérdésköre	13
1.3. A „Big Five” modell.....	15
2. Kérdőíves felmérés.....	18
2.1. A kutatás célja és a kutatási kérdések megfogalmazása.....	18
2.2. A kutatás módszere	19
2.3. A vizsgálati minta bemutatása.....	20
2.4. A vizsgálati eredmények bemutatása és elemzése.....	21
2.5. A kutatási kérdések megválaszolása	37
2.6. Konklúzió, megvitatás.....	40

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat	A Big Five csoportok megnevezése angol és magyar nyelven	16
2. táblázat	A kutatásban résztvevő hallgatók szak és egyetem szerinti eloszlása	20
3. táblázat	A kutatásban résztvevő hallgatók egyetem és képzési forma szerinti eloszlása	21
4. táblázat	A kutatásban résztvevő hallgatók egyetem és nem szerinti eloszlása	21
5. táblázat	A hallgatók által az ideális pedagógusról megfogalmazott jelzők és tulajdonságok	22
6. táblázat	A három leggyakrabban előforduló jellemző a nemek tekintetében (ideális pedagógus)	23
7. táblázat	A három leggyakrabban előforduló jellemző az oktatási intézmények tekintetében	24
8. táblázat	A hallgatók által választott szinonimák életkor szerinti megoszlása	25
9. táblázat	A hallgatók által választott szinonimák a hallgatók képzési szintje szerinti megoszlása	26
10. táblázat	A Big Five alapján csoportosított jelzők és/vagy tulajdonságok	26
11. táblázat	A Big Five csoportok előfordulása a nemek tekintetében	27
12. táblázat	A Big Five csoportok előfordulása az oktatási intézmények tekintetében	28
13. táblázat	A hallgatók által a tekintélyes pedagógusról megfogalmazott jelzők és tulajdonságok	29
14. táblázat	A három leggyakrabban előforduló jellemző a nemek tekintetében (tekintélyes pedagógus)	31
15. táblázat	A hallgatók által a tekintélyes pedagógusról megfogalmazott jelzők Big Five szerinti eloszlása	31
16. táblázat	A hallgatók által a tekintélyes pedagógusról megfogalmazott jelzők nemek szerinti gyakorisága a Big Five személyiségmodell alapján	32
17. táblázat	A hallgatók által a tekintélyes pedagógusról megfogalmazott jelzők oktatási intézmények szerinti gyakorisága a Big Five személyiségmodell alapján	32
18. táblázat	A hallgatók által megadott legtekintélyesebb pedagógus neve a különböző oktatási szinteken	33
19. táblázat	A Big Five alapján csoportosított jelzők és/vagy tulajdonságok	35
20. táblázat	A Big Five csoportok előfordulása a nemek tekintetében	35
21. táblázat	A Big Five csoportok előfordulása az oktatási intézmények tekintetében	36

Ábrák jegyzéke

1. ábra: A hallgatók által választott szinonimák megoszlása Forrás: saját ábra	24
2. ábra: Az ideális pedagógusról alkotott nézetek megfeleltetése	27
3. ábra A Radardiagramm az oktatási intézmények	28
4. ábra Radardiagramm az oktatási intézmények és a Big Five csoportok tekintetében (tekintélyes pedagógus)	33
5. ábra A tanári tekintélyről alkotott nézetek megfeleltetése a Big Five modellben a nemek tekintetében	36
6. ábra Radardiagramm az oktatási intézmények és a Big Five csoportok tekintetében.....	37

Bevezetés

Hogy milyen az ideális pedagógus, az koronként és földrajzi elhelyezkedésenként változik, eltérő lehet. Jelen munkánkban arra teszünk kísérletet, hogy felmérjük a Kárpát-medencében magyarul tanuló egyetemista hallgatók véleményét azzal kapcsolatban, hogy ők mit gondolnak az ideális, valamint a tekintélyes pedagógusról.

Kutatásunkban öt ország öt egyetemének hallgatóinak véleményét szeretnénk megtudni, megvizsgálni, majd összevetni. Szlovákiát illetően a Selye János Egyetem magyar nyelven tanuló hallgatói szolgáltak mintának. Ők a kérdőíveket papíralapon töltötték ki. Magyarország esetében több egyetemről is érkeztek válaszok a kérdőív online változatára, azonban csak egy olyan egyetem volt, ahonnan a beérkezett válaszok elegendő mennyiségűek voltak arra, hogy a kutatásban érdemben részt tudjanak venni: ez az egri Eszterházy Károly Katolikus Egyetem volt. Romániát illetően elegendő válasz érkezett a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemről. Ukrajnát illetően a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola hallgatói szolgáltak kutatási mintának, míg Szerbiát illetően az Újvidéki Egyetemen (Novi Sad) magyarul tanuló egyetemisták szolgáltak mintának.

Jelen kutatásunk két fő részre bontható. Az első fő rész a kutatásunk elméleti részéhez szükséges szakirodalmi alapokat tartalmazza. Ebben a részben először körbejárjuk az ideális pedagógus kérdéskörét. Több olyan kutatást is bemutatunk, amely az ideális pedagógussal kapcsolatos követelményekről, illetve jellemzőikkel foglalkozik. Ezt követően a (tanári) tekintély kérdéskörét vizsgáljuk meg alaposan különféle szakirodalmak segítségével. Itt fontos megemlítenünk, hogy a szakirodalom különválasztja a *kiérdemelt*, valamint a *hatalmon alapuló* tekintélyt. Végezetül pedig a „Big Five”-nak elnevezett személyiségmodellt vagy személyiségtipológiát mutatjuk be, melyet felhasználunk majd jelen kutatásunk gyakorlati részéhez is.

A második fő rész a kutatásunk gyakorlati részét mutatja be. Először ismertetjük a kutatásunk célját, majd megfogalmazzuk azokat a kutatási kérdéseket, amelyekre a kutatást követően választ szeretnénk kapni. Ezt követően ismertetjük a kutatásunk módszerét, módszertanát. Ezt követi a vizsgálati minta bemutatása és jellemzése, majd a vizsgálati eredmények bemutatása és elemzése következik. A vizsgálatot követően megválaszoljuk a kutatás előtt megfogalmazott kutatási kérdéseket. A munka a konklúzióval és a kapott eredmények megvitatásával zárul.

1. Szakirodalmi áttekintés

Kutatásunk elméleti részében szeretnénk összefoglalni a kutatásunkhoz kapcsolódó fogalmakat, összefüggéseket. Kutatásunk kitér az ideális pedagógus ismérveire, valamint a tekintély fogalmára. Ezt követően bemutatásra kerül a „*Big Five személyiségmodell*” is, amelynek a kutatásunk szempontjából kiemelkedő szerepe van.

1.1. Az ideális pedagógus kérdésköre

Több kutatás is foglalkozik az ideális pedagógussal kapcsolatos követelményekről, illetve jellemzőikről (Szabó – N. Kollár – Vörös, 2017; Ballér, 1983; Tóth, 1985; Hajdú, 2001; Boreczky, 1997; G. Donáth, 1980; Bagdy, 1997; Szebeni, 2010; Korthagen, 2004). Az 1930-as években készült kutatás, melyben tízezer német tanuló vett részt, arra a megállapításra jutott, miszerint a gyermekek által leginkább kedvelt pedagógusok legfőbb jellemzői közé tartozik a vidámság, a türelem, a barátságosság, a megértés, az elfogulatlanság, valamint az igazságos osztályozás (Ballér, 1983).

Tóth szerint (1985) a nyolcvanas évek közepén a legkedvezőbb tanári jellemzők közé tartozott a gyermekszeretet, a segítőkészség, a kedvesség, az igazságosság, valamint a jó tanítási képességek és a nagy szaktudás is. Egy későbbi, 1997-es vizsgálat szerint a kedvelt tanárok jellemzői közé tartozott az általános iskolás gyermekek szerint a megértés és a türelem, míg a középiskolás gyermekek szerint a szigorúság, az igazságosság, valamint a következetesség (Boreczky, 1997).

Az előző kutatásokból láthatjuk, hogy az ideálisnak vélt tanári jellemzők egymásnak sokszor ellentmondanak, amely a valóságban természetesen kivitelezhetetlen lenne: egyszerre kellene a pedagógusnak megértőnek és következetesnek is lennie. Egy 1998-ban, tanárképzős hallgatók körében végzett kutatás szerint: „*a jó tanár barátságos, de szigorú, követel, de megértő, következetes, igazságos, elfogulatlan, közvetlen, nyugodt, türelmes, barát, mester, tekintélyes, művelt, a szaktárgyából felkészült*” (Hajdú, 2001, 30).

Boreczky (1997) egy, a kilencvenes években végzett kutatása során két tanártípust különböztetett meg, majd megadta a két típushoz köthető személyiségjegyeket is. Boreczky szerint az egyik tanártípust a tekintély, a pozíció és ezek járulékos elemei, valamint a

határozottság, az igazságosság, a távolságtartás és a kemény fegyelem a szerep jellemzi, míg a másik tanártípust a kedves, a türelmes és a személyesebb kapcsolatot építő attitűd írja le leginkább. G. Donáth (1980) különböző korú tanulókat kérdezett meg arról, hogy mik szerintük az ideális tanár ismérvei. A tanulók válaszai alapján a jó tanárt a mély szakmai hozzáértés, a gyermekek iránti őszinte érdeklődés, valamint a megértés és a humorérzék jellemzi.

Látható tehát, hogy az ideális pedagógussal szemben támasztott követelmények listája minden korban és korosztályban eltérő. Ezek a pedagógusokkal szemben támasztott elvárások mind a pedagógusok, mind a diákok, és mind a szülők nézőpontjából is különbözhetnek. A különböző nézőpontok lényegét, hasonlóságát három dimenzióban lehetne összefoglalni, mely a három fő dimenzió Hamachek (1990) és Szabó (1999) szerint a következő:

- ⇒ személyiségvonások,
- ⇒ intellektuális viselkedés (tantárgyi tudás és kommunikáció), valamint
- ⇒ a tanítási módszerei és készségei.

A személyiségvonás egy olyan jellemző vagy tulajdonság, amely egyénenként változik, és meghatározza, hogy hogyan viselkedünk, érzünk és gondolkodunk különböző helyzetekben. A személyiségvonások általában tartósak és stabilak, és befolyásolják, hogyan reagálunk a különböző élethelyzetekre. A személyiségvonás alatt értjük többek között a megértést és a türelmet. Az intellektuális dimenzió a pedagógus által tanított tantárggyal kapcsolatos szaktudást értjük. A tanítási módszerek és készségek dimenzióba tartozik például, hogy az adott pedagógus jól magyaráz-e, jó előadó-e (N. Kollár – Szabó, 2004).

Számunkra kiemelkedően fontos a magyar iskolai környezetben végzett kutatások eredményei, melyek két szempontból kifolyólag is informatívak lehetnek a számunkra. Egyrészt a pedagógusokkal szembeni elvárásokról adnak képet, tehát, hogy mit várnak el a tanulók a pedagógusoktól. Másrészt ezek a felmérések bemutatják a különböző gyerekek igényeit, ezáltal összehasonlító képet kapunk az eltérő diákok hozzáállásáról, tehát, hogy az egyéni bánásmód miben tér el a különböző csoportokat illetően.

Imre Anna cigány szakmunkás tanulók körében végzett vizsgálata arra mutatott rá, hogy a hátrányos helyzetű, roma származású tanulók jobban igénylik a személyességet, közvetlenséget, az egyéni odafigyelést és azt is, hogy a pedagógus tartson fegyelmet (Imre, 1999). Ezzel szemben az általános iskolás és a középiskolás diákok véleményét összehasonlítva a szaktudás növekvő szerepét és a személyesség csökkenését tapasztalta N. Kollár (2008, 8).

Ahogy az ideális pedagógus jellemzői változnak, úgy változnak a pedagógus szerepei is. Day (1993, 45) szerint: *„Mindenkinek, aki felelősségének tartja szakmai fejlődését, szembe kell néznie azzal, hogy a tanár manapság nem a tudás kútforrása – az információs technológia és*

a tanulási lehetőségek egyre nyitottabbá válása valószínűleg lehetetlenné teszik, hogy ez a szerep tovább fenntartható legyen –, hanem pedagógiai szakember, aki a tanulási folyamatok hatékonyságáért felelős”.

Annak ellenére, hogy Christopher Day 1993-as kijelentése óta több mint 30 év telt el, az említett változások egyértelműek és látványosak. Ezt támasztja alá Hercz (2015) is, aki szerint a pedagógus státuszhoz különféle szerepek is tartoznak, mely szerepek közül néhány klasszikus szerep, tehát a régi időktől állandó, és vannak új, vagy viszonylag új, változó szerepek is. Hercz szerint a tradicionális idejét múlt szerepek közé tartozik a pedagógus, mint „minden tudás birtokosa”, az ismeretátadó, a tantárgyakat közvetítő és a gyermek szerepét meghatározó szerep. Ezzel szemben a tradicionális „örök” szerepek közé tartozik a pedagógus, mint nevelő, tanító és változó mértékű szerep. Az új szerepek közé tartozik a pótszülő, a terapeuta, a facilitátor, a menedzser, a rendező, a szakértő, a tanácsadó, a kutató-fejlesztő, az innovátor és az alkotó – szerző szerep (Hercz – Ráczné – Takács, 2015, 2.2.)

Láthatjuk tehát, hogy az eltérő szerepelvárások nem mindig ellentmondásmentesek, tehát konfliktusosak, mondhatni, hogy a tanári munka elválaszthatatlan velejárói. Sok pedagógus kiemelte, hogy a „*hatalmából*” adódó felelősség ütközik a segítő attitűdjének mértékével. Ebből adódik az, hogy bár a pedagógusok nagyrésze szeretne megmaradni a szeretetre méltó modellnél, de a **határozott** és a **tekintélyes vezetői szerep** együttes léte nem mindig kivitelezhető (Szabó – N. Kollár – Vörös, 2017).

Napjainkban azonban a fiatalok igényei mások, mint 50 évvel ezelőtt voltak, és ezzel az ütemes változással a pedagógiának is lépést kell tartania. A dialogikus elmélet szerint a tanulás a kölcsönösen, közösen készített vagy módosított tartalmak által valósul meg, és ebben nem csupán a részvételen vagy az elsajátításon van a hangsúly, de még csak az egyénen vagy közösségen sem, hanem azon a folyamaton, amelyben a résztvevők egymással együttműködve közös tudást alkotnak (Paavola – Hakkarainen 2005).

Kaposi (2017) szintén a megváltozott tanulási környezetet emeli ki, mivel szerinte napjainkban egy pedagógiai kultúraváltás folyamatának lehetünk szemtanúi, mely folyamatban a tanulás-tanítás fókuszába az ismeretszerzési- és feldolgozási képességek, a kritikai gondolkodás, a kommunikáció, valamint az együttműködésre való fejlesztési szándékok kerültek.

Nikitscher (2016) szerint a nevelésről, oktatásról való társadalmi gondolkodás irányai, változásai a pedagógusokkal kapcsolatos elvárásokban is megjelennek, mivel az eltérő pedagógiai koncepciók más és más preferenciákat mutatnak azzal kapcsolatban, hogy milyennek is kell lennie a jó pedagógusnak.

Mi jelen kutatásunk során az ideális pedagógus személyiségével kapcsolatos tulajdonságaira helyezzük a hangsúlyt, a munkának nem célja azon kulcskompetenciák jellemzése és kutatása, mellyel az ideális pedagógusnak rendelkeznie kell.

1.2. A (tanári) tekintély kérdésköre

A magyar nyelv értelmező szótára szerint a tekintély: *„jelent bizonyos erkölcsi előnyt, mely mások szemeit mintegy magára vonja, mely némi tiszteletet, hódolatot igényel, mely hitelt, bizalmat gerjeszt maga iránt. (...) jelent oly embert, nevezetesen férfiút, ki bizonyos ügyekben, ismeretekben, képességben jeles nevet szerzett magának.”* (A magyar nyelv értelmező szótára: tekintély).

A fenti definícióból is láthatjuk, hogy a tekintélyt illetően egy nagyon összetett, és komplex fogalomról van szó. A definícióban szerepel az előny, a tisztelet, a hódolat, a hitel, a bizalom és a képesség kifejezés is, amiből láthatjuk, hogy a tekintély megfogalmazása igencsak nehézkes és bonyolult. Ha megnézzük a tekintélyt a szinonimaszótárban, akkor a következő szavakat, fogalmakat kapjuk: hódolat, nagyrabecsülés, megbecsülés, tisztelet, hírnév, presztízs és még néhány további találatot is láthatunk. Ennek okán a munkánk gyakorlati részében törekedni fogunk a *tekintély* fogalmának pontosabb behatárolására. Ezért megkérdeztük a Kárpát-medencei egyetemi hallgatókat arról is, hogy melyik szinonima fejezi ki számukra leginkább a tekintély fogalmát.

Azonban meg kell említenünk, hogy a tekintély pedagógiai vonatkozása ellentmondásos, ugyanis a pedagógiában megkülönböztethető a *„kapcsolatban jelentkező tekintély”* (being in authority), amelyben a tanár elismert, vezető szerepet tölt be a diákkal szemben, valamint a *„személyes tekintély”* (being an authority), amely a tanár személyes kompetenciáihoz kötött, mint például a szaktudás vagy a felkészültség. Amennyiben a tekintélyt ezen a felosztás mentén vizsgáljuk, elmondhatjuk, hogy mind a két jelentés pozitív értelmű. Láthatjuk, hogy ennél a megközelítésnél a tekintély megteremti a vezetés, valamint az irányítás lehetőségét is, tehát nem a hatalommal való visszaélésről van szó (Szabó – N. Kollár – Vörös, 2017).

Szabó, N. Kollár és Vörös (2017) azonban a tekintély egy másik értelmezését is elének tárja, amelyben a tekintély jelentése nem minden esetben lesz csak pozitív. Az ő megfogalmazásukban a tekintély lehet *„kiérdemelt vagy feltételezett tekintély”*, valamint *„hatalmon alapuló tekintély”*.

A *kiérdemelt vagy feltételezett tekintélyt* képzettséggel, informáltsággal és szakértelemmel lehet megszerezni, azonban ezáltal a tekintélynek e fajtája korlátozódik arra a bizonyos területre, azonban könnyen el is veszthető abban az esetben, ha a tanár azon a területen belül hibázik, ahonnan a tekintély származik. A tekintélynek ez a fajtája a gyermekek körében automatikus, hiszen kezdetben a gyermekek számára a felnőtt ilyen tekintettel bír mindaddig, amíg a gyermekek be nem látják, hogy a felnőttek sem tévedhetetlenek.

Ezzel szemben a *hatalmon alapuló tekintély* a tanár eszközeire épül, mellyel jutalmazni és büntetni tud. A jutalmazás a diákok bizonyos szükségleteinek kielégítését, míg a büntetés az elvárások teljesülésének elmaradását és az ezzel járó következmények elszenvedését jelenti. A tekintélynek e fajtája a gyermekek fejlődésének előrehaladásával csökken, ugyanúgy, mint a tanártól való függőség is. A jutalmazás és büntetés lehetőségei hamar ki tudnak merülni, mivel az első ilyenek kiérdemlése és elszenvedése után drasztikusan csökken a gyerekek ingerküszöbe ezekre (Szabó – N. Kollár – Vörös, 2017).

A tekintély fogalmára a társadalmon változásai nagy hatással vannak. Az elmúlt két évtizedben sokat változott a szülő-gyermek viszony is. Ez a viszony sokkal rugalmasabb lett, és fontos részévé vált a kölcsönös egyenrangúság. A gyermekeket önállóságra, véleményformálásra tanítják, ami aztán átszivárog a másodlagos szocializációs színterekre is mint az iskola. A 21. század diákja már képes megfogalmazni elvárásait a tekintélyes tanárhoz, és a hatalmon alapuló tekintéllyel szemben a „*személyes kvalitások kölcsönös elismeréséből fakadó tekintélyt*” részesítik előnyben. Az életkori különbségek, a szakmai kompetenciák, a tudás és hierarchikus viszony még mindig fontos tényezőnek számít napjainkban is, azonban a tanulók elutasítják a maguk feletti folyamatos uralkodást, és a megértést, valamint a segítőkészséget részesítik előnyben (Csorba, 1995).

Amennyiben a Csorba által megfogalmazottakra gondolunk, miszerint a 21. század tanulói elutasítják a maguk feletti folyamatos uralkodást, akkor láthatjuk, hogy a szociális szerepek egyik legnehezebb és legtöbb konfliktust hordozó tényezője a vezetés, tehát a pedagógus vezető szerepének kivitelezése. Cartwright és Zander szerint (1968) a vezetés többféleképpen is értelmezhető. Az egyik értelmezés szerint a *vezetés* a csoport egyik tulajdonsága, míg a másik értelmezés szerint inkább az egyénre jellemző vonás.

Ilyen értelemben a tekintélyes tanárt is nevezhetjük bizonyos fokig vezetőnek. Kirkpatrick és Locke tanulmánya (1991) foglalkozott a vezetők személyiségvonásaival, mely vizsgálat során beazonosították a vezetőket jellemző legfontosabb tulajdonságokat is, melyek a következők voltak: van hajtóerejük (ambíciózusok), őszinték, becsületesek, van önbizalmuk,

megfelelő kognitív képességük (intelligencia), szakértelemmel bírnak, kreatívok és rugalmasak.

A személyiségvonásokat illetően először a személyiség fogalmával kellene megismerkednünk. Allport szerint (1997, 39) a személyiség: *„azon pszichofizikai rendszerek dinamikus szerveződése az egyénen belül, amelyek meghatározzák jellemző viselkedését és gondolkodását”*.

Az emberi viselkedés magyarázatának megértéséhez elengedhetetlen megismerkednünk a személyiség tudományos elméleteivel. *„A személyiség vonáselmélete szerint az emberek számos személyiségdimenzió mentén különböznek egymástól.”* (Málovics, 2020, 3). Azt a kérdést illetően, hogy mely személyiségvonások alapvetők egyetértés kezdett kialakulni az egyes kutatók között, miszerint a személyiség öt magasabb rendű faktorból áll, melyeket *„Big Five”*-nak neveztek el (Peck és Whitlow, 1983).

1.3. A *„Big Five”* modell

A *Big Five* modell hosszú múltra tekint vissza a személyiségpszichológiában. Az 1930-as évektől kezdve a kutatók elkezdtek vizsgálni az angol nyelvben gyakran előforduló szavakat, amelyeket az emberek rendszeresen használnak bizonyos személyiségjegyek leírására. A statisztikai elemzések segítségével rájöttek arra, hogy ezek a jellemzők csoportokba rendezhetők a nyelv szintjén. Az 1960-as évekre ezek a csoportok öt átfogó vonásba szerveződtek, amelyeket végül 1981-ben neveztek el a *Big Five*-nak. Ez a modell ma már egyike a legelterjedtebb és legbefolyásosabb eszközöknek a személyiség vizsgálatában (DeYoung és mtsai., 2016).

A *Big Five* modell felfogása szerint az egyes személyiségvonások spektrumokat képeznek, és az egyént ezen dimenziók két szélső vége közötti skálán helyezi el. Példának a nyitottságot lehet felhozni. Az egyén nem tisztán nyitott vagy zárt, a *Big Five* modell olyan skálán helyezi el, ami alapján meghatározható a nyitottság szintje. E mutatók alapján hatékonyan mérhetők az egyének közötti személyiségi különbségek. Ezen mutatók az ember élete során viszonylag stabilok. Jelentős befolyást gyakorol rá a környezet, valamint a gének. Ezek alapján előrejelezhetőek bizonyos életeredmények, mint karrier vagy oktatás (Lim, 2023).

Több magyar nyelvű forrás is foglalkozik a *Big Five* személyiségmodellel, amelyek bemutatják az egyes csoportokra jellemző személyiségvonásokat, azonban a csoportok magyar elnevezése néhány tanulmány esetében eltérő lehet. A következőkben bemutatunk egy angol és

három magyar nyelvű forrást az 1. táblázatban, melynél láthatóvá válik, hogy az egyes csoportok megnevezése nem mindig azonos a magyar nyelvben (1. táblázat).

1. táblázat A *Big Five* csoportok megnevezése angol és magyar nyelven

Schulze – Roberts (2006)	Gáspár – Holecz (2005)	Bányai-Nagy (2018)	Törő és mtsai. (2020)
Extraversion	Energia	Extraverzió	Extraverzió
Agreeableness	Barátságosság	Barátságosság	Barátságosság
Conscientiousness	Lelkiismeretesség	Lelkiismeretesség	Lelkiismeretesség
Neuroticism	Érzelmi stabilitás	Neurocitizmus	Érzelmi stabilitás
Openness	Nyitottság	Nyitottság	Nyitottság

Forrás: saját táblázat

Az 1. táblázatból láthatjuk, hogy a barátságosság, a lelkiismeretesség és a nyitottság csoportokat illetően nincsenek eltérések a magyar megfelelők tekintetében, azonban az extraverzió és az érzelmi stabilitás esetében felmerültek egyéb alternatívák is a csoportok megnevezésére. Az extraverzió esetében az energia, míg az érzelmi stabilitás esetében a neurocitizmus elnevezések is szóba kerültek. A következőkben bemutatjuk az egyes kategóriák jellemzőit.

Az **extraverzió** elnevezésű csoport szerint az extravertált egyén általában határozott és társaságkedvelő, míg a kevésbé extravertált egyén csendesebb és tartózkodóbb. A nagyon extrovertáltak általában széles baráti körrel rendelkeznek, míg a kevésbé extrovertáltak inkább néhány közeli barátira összpontosítanak (Soto, 2018). Vagyis azt a tendenciát és intenzitást tükrözi, amelyre az egyén a környezetével való interakció során törekszik, kifejezi a szociális környezetben való magabiztosságot és kényelmet. A fogalmakat intenzitásuk szerint két csoportba osztjuk, amelyek a „magas” és „alacsony”. A magas intenzitásúak közé tartozik az energikus társas interakció, az izgalomkeresés, a figyelemközpontúság és a társaságkedvelés. Az alacsony intenzitásúak közé pedig a magány kedvelés, fáradt társas interakció, a fenntartásokkal teli stb (Lim, 2023).

A **barátságosság** kategóriába olyan jellemzők tartoznak, mely szerint az egyén általában toleráns, együttérző és megbízható (Soto, 2018). Törő és mtsai (2020) továbbá ide sorolják a gondoskodást és szeretetreméltóságot is. Az extraverzióval ellentétben, amely a kapcsolatokra való törekvésből áll, a barátságosság a másokkal való interakcióra összpontosít. Magas intenzitásúakhoz tartozik a bizalom, az őszinteség, a megfelelés, a szerénység és az empátia. Az alacsony intenzitásúakhoz tartozik a szkepticizmus, a makacsság, az érdektelenség, a

lekicsinylés és az igényesség. B. R. Little szerint a barátságosság nem szorosan függ össze a szervezeti sikerrel, mivel „bizonyíték is van arra, hogy a barátságos emberek kevésbé sikeresek a munkájukban, a jövedelmükből legalábbis ez derül ki.” (Little, 2017, 51).

A **lelkiismeretesség** kategóriába olyan jellemzők tartoznak, mely szerint a lelkiismeretes egyén önfegyelmezettebb, célorientáltabb és szervezettebb. Szereti megtervezni az életét, és ragaszkodik a terveihez. Tötő és mtsai (2020) továbbá ide sorolják a kötelességtudatot és az engedelmisséget is. A magas intenzitásúak közé tartozik a szervezettség, a kötelességtudat, a kitartás, és a gátlásosság. Az alacsony intenzitásúak közé tartozik az alkalmatlanság, a szervezetlenség, a gondtalanság, a halogatás, a fegyelmetlenség, a rendetlenség és a szétszórtság (Málovics, 2020).

Az **érzelmi stabilitás**ra, mint neuroticizmusra is hivatkoznak. A neurotikus egyén érzelmileg kevésbé ellenálló, ezért jobban érintik a negatív helyzetek. Az ilyen egyén hajlamosabb a szorongásra, valamint a pesszimizmusra. Ezen vonások esetében nem érzelmi zavarokról kell beszélnünk, hanem a környezetben megjelenő jelzésekre való érzékenységről. Az érzelmi stabilitás magában foglalja azt, ahogyan a személy a világot észleli. A magas intenzitásúak jellemzők közé tartozik az aggódás, a düh, a szégyenlősség, a sebezhetőség, a hangulatváltozások, valamint olyan fenyegetéseket és sérelmeket is észrevesznek, amelyet a stabilabb ember nem vesz észre. Az alacsony intenzitásúak jelzőkhöz tartozik a nemtörődomség, a rugalmasság, a magabiztosság, a pozitivitás, és a nyugalmasság (Málovics, 2020).

A **nyitottság** alapvetően azt jelenti, hogy az egyén mennyire nyitott az új dolgokra. Az az egyén, aki nyitott az új tapasztalatokra, általában fantáziadús és kreatív, valamint nyitott az új ötletekre, kapcsolatokra és környezetre is. Ez a vonás szorosan kapcsolódik a kreativitáshoz (Málovics, 2020). Az öt faktor közül ez számít a legvitatottabbnak, mivel a szakértők nem értenek egyet abban, mely tulajdonságok tartoznak bele. Törő és mtsai (2020) munkájukban az eddig említettek mellett ide sorolják az intellektuális kíváncsiságot és a kifinomultságot. A magas intenzitású jelzők közé tartozik a kíváncsiság, az ötletesség, a nyitottság és a szokatlanság. Az alacsony intenzitású jelzők közé pedig a kiszámíthatóság, a hagyomány szeretete, a rutinosság, valamint az állandóság (Málovics, 2020).

2. Kérdőíves felmérés

Ebben a fejezetben bemutatjuk dolgozatunk gyakorlati részét, a kérdőíves felmérésünk részleteit, kutatásunk célját, módszerét, és a kutatási kérdéseket is. A fejezetben bemutatásra kerül a vizsgált minta jellemzőinek ismertetése, a vizsgálati eredményeink prezentálása és elemzése, végül pedig a kutatási kérdések megválaszolása és a konklúzió.

2.1. A kutatás célja és a kutatási kérdések megfogalmazása

A kutatásunk egyik célja (1) felmérni a Kárpát-medencei, magyar nyelven tanuló egyetemi hallgatók ideális pedagógusokról és a (2) tekintélyről vallott nézeteit, majd (3) összevetni, hogy az egyes háttérváltozók tekintetében van-e eltérés a magyar nyelven tanuló Kárpát-medencei egyetemi hallgatók megítélése szerint. A kutatásunk további célja felmérni (4) a Kárpát-medencei, magyar nyelven tanuló egyetemi hallgatóknak a tekintélyről, illetve (5) annak elvesztéséről vallott nézeteit, majd (6) összevetni, hogy az egyes háttérváltozók tekintetében van-e eltérés a magyar nyelven tanuló Kárpát-medencei egyetemi hallgatók megítélése szerint. A fenti célokat figyelembe véve a kutatás előtt az alábbi kérdéseket fogalmaztuk meg:

K1. *Milyen jellemzőkkel bír a Kárpát-medencei egyetemi hallgatók szerint az ideális pedagógus?*

K2. *A háttérváltozók figyelembevételével, milyen eltérések mutatkoznak az egyes hallgatói csoportok között az ideális pedagógus megítélésében (nem, ország)?*

K3. *Milyen jellemzőkkel bír a Kárpát-medencei egyetemi hallgatók szerint a tekintélyes pedagógus?*

K4. *Milyen nemű pedagógust tartottak a Kárpát-medencei egyetemi hallgatók a legtekintélyesebb pedagógusnak az alapfokú, a középfokú, valamint a felsőfokú tanulmányaik során?*

K5. *A Kárpát-medencei egyetemi hallgatók által tekintélyesnek ítélt pedagógusjellemzők mely személyiségvonásokat tartalmazzák leginkább a Big Five modell szerint?*

K6. *Melyek azok a jellemvonások, melyek leginkább hozzájárulnak ahhoz, hogy egy pedagógus elvesztse tekintélyét a Kárpát-medencei egyetemi hallgatók megítélése szerint?*

K7. *A Kárpát-medencei egyetemi hallgatók által tekintélyesnek nem ítélt pedagógusjellemzők mely személyiségvonásokat tartalmazzák leginkább a Big Five modell szerint?*

2.2. A kutatás módszere

Kutatási módszerként a kérdőíves módszert választottuk. A kérdőív kérdései magyar nyelven voltak elérhetőek. A kérdőív 2024. március 1-jétől 2024. március 13-áig volt elérhető online formában. A Selye János Egyetem hallgatói a kérdőívet papíralapon, míg a másik négy ország négy egyeteme (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger, Magyarország; Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad, Románia; II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, Ukrajna; Újvidéki Egyetem, Újvidék, Szerbia) online formában töltötte ki. A kérdőívet összesen 1037 egyetemista töltötte ki. A Selye János Egyetem 631 hallgatója papíralapon, míg a másik négy ország négy egyetemének 406 hallgatója online formában töltötte ki. A kitöltés önkéntes és anonim módon zajlott, ha a kitöltő úgy érezte, hogy a kérdéssort nem szeretné kitölteni, bármikor félbeszakíthatta.

A kérdőív összesen 14 kérdést tartalmazott. A kérdőív első részében a kitöltő nemére, korára, látogatott egyetemére, képzési formájára, lakóhelyének típusára, képzési szintjére, képzési területére kérdeztünk rá, valamint arra, hogy van-e pedagógus a kérdőívet kitöltő hallgató szűkcsaládjában (szülők, testvérek). A kérdőív második részében a kitöltőknek három szóval kellett jellemezniük azt, hogy szerintük milyen tulajdonságokkal kell rendelkeznie az ideális pedagógusnak. Ez a kérdés szándékosan volt a kérdőív első kérdése, mert arra is kíváncsiak voltunk, hogy a kérdőívet kitöltő hallgatók szerint a „*tekintély*” beletartozik-e az ideális pedagógus három legfontosabb tulajdonsága közé. Amennyiben ez a kérdés a kérdőívben később került volna csak feltevésre, miután a kérdőívet kitöltő hallgató már látta vagy olvasta a „*tekintély*” szót, nem bizonyosodhattunk volna meg arról, hogy azért írja be a tekintélyt a válaszába, mert valóban így gondolja, vagy csak azért, mert a szóval már találkozott.

Az egyik kérdésben a kitöltőknek a tekintély szinonimái közül kellett kiválasztania azt, amelyik számukra a legjobban kifejezi a tekintélyt. Kíváncsiak voltunk a kérdőívet kitöltő hallgatók tanulmányai során (általános iskola, középiskola, egyetem) tekintélyesnek vélt pedagógusok nemére is, majd ezt követően az utolsó kérdésben három szóval jellemezniük is kellett ezen pedagógusokat, miszerint mely tulajdonságaik tették őket tekintélyesnek a kitöltők számára. A 14 kérdés megválaszolása online formában kötelező volt, ennél fogva a 406 online válaszadótól az összes kérdésre érkezett válasz, míg a papíralapon választ adó hallgatók megtehették, hogy egy-egy kérdésre nem válaszoltak.

2.3. A vizsgálati minta bemutatása

Először ismertetjük a kérdőívet kitöltő hallgatók demográfiai adatait:

- nem: férfi – 32,8% (340 fő); nő – 67,2% (697 fő),
- kor: 18-21 évesek – 44% (456 fő); 22-25 évesek – 31,1% (323 fő); 26-35 évesek – 13,5% (140 fő); 36-50 évesek – 10,2% (106 fő); 50 év felettiek – 1,2% (12 fő),
- egyetem: Selye János Egyetem, Komárom, Szlovákia – 60,8% (631 fő); Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger, Magyarország – 12,6% (131 fő); Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad, Románia – 9,9% (103 fő); II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, Ukrajna – 7,7% (80 fő); Újvidéki Egyetem, Újvidék, Szerbia – 8,9% (92 fő),
- képzési forma: nappali tagozat – 73,5% (762 fő); levelező tagozat – 26,5% (275 fő),
- lakóhely típusa: főváros – 3,4% (35 fő); nagy város – 11,9% (123 fő); kisváros – 31,4% (326 fő); község – 53,3% (553 fő),
- képzési szint: alapképzés (BA/Bc) – 87,6% (908 fő); mesterképzés (MA/Mgr) – 11,4% (118 fő); doktori képzés (PhD) – 1,1% (11 fő),
- van-e pedagógus a családban: van – 32,5% (337 fő); nincs – 67,5% (700 fő),
- képzési terület: tanárképzési területen – 54,8% (568 fő); közgazdasági szakon/karon – 43% (446 fő); természettudományi szakon/karon – 2% (21 fő); társadalomtudományi szakon/karon – 0,2% (2 fő).

A 2. táblázatban közöljük a kutatásban résztvevő hallgatók szak és egyetem szerinti eloszlását (2. táblázat).

2. táblázat A kutatásban résztvevő hallgatók szak és egyetem szerinti eloszlása

	Selye János Egyetem, SK	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, HU	Partiumi Keresztény Egyetem, RO	II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, UK	Újvidéki Egyetem, SR	Összesen
tanárképzési területen	317	85	28	62	76	562
közgazdasági szakon/karon	314	39	75	18	0	446
természettudományi szakon/karon	0	5	0	0	16	21
társadalomtudományi szakon/karon	0	2	0	0	0	2
Összesen	631	131	103	80	92	1037

Forrás: saját táblázat

A 3. táblázatban közöljük a kutatásban résztvevő hallgatók egyetem és képzési forma szerinti eloszlását (3. táblázat).

3. táblázat A kutatásban résztvevő hallgatók egyetem és képzési forma szerinti eloszlása

	Nappali tagozat	Levelező tagozat	Összesen
Selye János Egyetem, SK	545	86	631
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, HU	81	50	131
Partiumi Keresztény Egyetem, RO	96	7	103
II. Rákóczi F. Kárpátaljai Magyar Főiskola, UK	18	62	80
Újvidéki Egyetem, SR	22	70	92
Összesen	762	275	1037

Forrás: saját táblázat

A 4. táblázatban közöljük a kutatásban résztvevő hallgatók egyetem és nem szerinti eloszlását (4. táblázat).

4. táblázat A kutatásban résztvevő hallgatók egyetem és nem szerinti eloszlása

	Férfi	Nő	Összesen
Selye János Egyetem, SK	213	418	631
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, HU	46	85	131
Partiumi Keresztény Egyetem, RO	59	44	103
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, UK	12	68	80
Újvidéki Egyetem, SR	10	82	92
Összesen	340	697	1037

Forrás: saját táblázat

2.4. A vizsgálati eredmények bemutatása és elemzése

A kutatásban részt vevő hallgatóktól megkérdeztük, hogy szerintük milyen tulajdonságokkal kell rendelkeznie az ideális pedagógusnak. A hallgatókat arra kértük, hogy erre a kérdésre három jelzővel és/vagy tulajdonsággal válaszoljanak. Mind az 1037 hallgató illetve legalább két jelzővel és/vagy tulajdonsággal az ideális pedagógust, míg 915 hallgató illetve három jelzővel és/vagy tulajdonsággal az ideális pedagógust. Az 5. táblázatban közöljük a hallgatók által megfogalmazott jelzőket és/vagy tulajdonságokat (5. táblázat).

5. táblázat A hallgatók által az ideális pedagógusról megfogalmazott jelzők és tulajdonságok

A hallgatók által megfogalmazott jelzők és tulajdonságok	Elsőként említve	Másodikként említve	Harmadikként említve	Összesen
alázatos	7	7	4	18
alkalmazkodó	3	8	8	19
ambiciózus	3	4	0	7
ápolat	0	1	0	1
becsületos	3	6	4	13
bölcs	1	0	4	5
céltudatos	4	7	5	16
demokratikus	4	2	0	6
dinamikus	0	2	0	2
együttérző	52	66	51	169
életvidám	1	0	1	2
elfogadó	8	3	8	19
elhivatott (elkötelezett)	28	17	13	58
elszánt	2	0	2	4
emberséges	15	15	18	48
energikus	0	4	2	6
érdeklődő	6	3	1	10
érthető	12	15	9	36
felkészült	54	64	51	169
figyelmes	16	31	18	65
gyermekközpontú	9	14	23	48
határozott	25	21	21	67
higgadt	5	4	18	27
hiteles	17	12	0	29
humoros	27	24	0	51
igazságos	19	28	38	85
innovatív	0	9	0	9
intelligens	10	14	16	50
jó előadó	42	38	38	118
jó vezető	2	11	9	22
jókedvű	8	3	0	11
jószándékú, jóindulatú	5	6	5	16
kedves	71	42	65	178
kitartó	6	8	7	21
kompetens, ért a szakmájához	14	3	6	23
korrekt	0	6	0	6
következetes	16	14	17	47
közvetlen	9	14	5	28
kreatív	34	20	25	78
lelkes, motivált	21	8	5	34
lelkiismeretes	13	4	8	25
lényegre törő	0	6	1	7
magabiztos	17	13	9	39
megbízható	5	6	4	15

megértő	77	50	46	173
művelt	0	4	0	4
nagy tudású, okos	41	47	22	110
nem kivételezik	1	4	0	5
naprakész	0	5	4	9
nyitott	11	13	8	32
önzetlen	0	0	12	12
őszinte	7	6	1	14
összeszedett	3	1	0	4
ösztönző, motiváló	8	28	28	66
példamutató	9	3	5	17
precíz, pontos	12	20	14	46
racionalis	0	4	4	8
reális	0	4	0	4
rugalmas	9	10	17	36
segítőképző	83	86	58	227
szakmai	5	20	15	40
szenvedélyes	0	8	5	13
szigorú	18	19	24	62
tájékozott	16	10	1	27
találékony	1	5	0	6
talpraesett	11	5	25	41
tekintélyes	9	8	12	29
tiszteletudó	19	10	21	50
türelmes	103	88	43	234
Nem töltötte ki	0	0	96	129
Összesen	1037	1037	1037	3111 (2982)

Forrás: saját táblázat

Megnéztük a három leggyakrabban előforduló ideális tanári jellemzőket a következő két almintában is: nem, oktatási intézmény (ország). A nemek háttérváltozók tekintetében a három leggyakrabban előforduló jellemzőket a 6. táblázatban közöljük.

6. táblázat A három leggyakrabban előforduló jellemző a nemek tekintetében (ideális pedagógus)

A hallgatók által megfogalmazott jelzők és tulajdonságok	I.	II.	III.
Férfi (340 fő)	türelmes (80) – 23,5%	segítőképző (74) – 21,7%	felkészült (68) – 20%
Nő (697 fő)	segítőképző (163) – 23,4%	türelmes (153) – 22%	kedves (130) – 18,6%

Forrás: saját táblázat

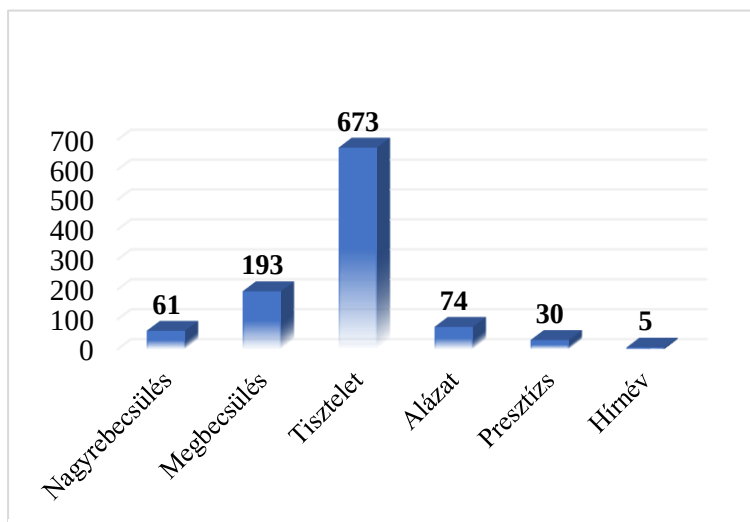
Az oktatási intézmények háttérváltozók tekintetében a három leggyakrabban előforduló jellemzőket a 7. táblázatban közöljük.

7. táblázat A három leggyakrabban előforduló jellemző az oktatási intézmények tekintetében

A hallgatók által megfogalmazott jelzők és tulajdonságok	I.	II.	III.
Selye János Egyetem, SK (631 fő)	segítőkész (165) – 26,1%	türelmes (163) – 25,8%	megértő (132) – 20,9%
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, HU (131 fő)	türelmes (31) – 23,6%	segítőkész (22) – 16,7%	talpraesett (21) – 16%
Partiumi Keresztény Egyetem, RO (103 fő)	türelmes (23) – 22,3%	felkészült (18) – 17,4%	nagy tudású, okos (12) – 11,6%
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, UK (80 fő)	felkészült (32) – 40%	jó előadó (23) – 28	nagy tudású, okos (20) – 19,4%
Újvidéki Egyetem, SRB (92 fő)	nagy tudású, okos (26) – 28,2%	segítőkész (21) – 22,8%	felkészült (16) – 17,3%

Forrás: saját táblázat

A kérdőívet kitöltő hallgatóktól megkérdeztük azt is, hogy véleményük szerint a tekintély mely szinonimája fejezi ki számukra leginkább a tekintély jelentését. A szinonimák megtalálhatók jelen munkánk elméleti részében is. A hallgatók válaszait az 1. ábrán közöljük (1. ábra).

1. ábra: A hallgatók által választott szinonimák megoszlása

Forrás: saját ábra

Megvizsgáltuk, hogy van-e kapcsolat a kutatásban részt vevő egyetemi hallgatók neme és az általuk kiválasztott szinonima között. Ennek megállapításához a Khí-négyzet próbát alkalmaztunk. A férfi kitöltők (N=340) 3,8%-a „nagyrabecsülés”; 18,2%-a „megbecsülés”; 63,5%-a a „tisztelet”; 8,2%-a az „alázat”; 5,3%-a „presztízs”; míg 0,9%-a „hírnév” válaszlehetőséget választotta, mint a tekintélyt leginkább leíró szinonimát. A női kitöltők (N=340) 6,9%-a a „nagyrabecsülés”; 18,8%-a a „megbecsülés”; 65,7%-a a „tisztelet”; 6,6%-a az „alázat”; 1,7%-a a „presztízs”; míg 0,3%-a a „hírnév” válaszlehetőséget választotta, mint a tekintélyt leginkább leíró szinonimát.

A Khí-négyzet próba segítségével megállapítottuk, hogy a kutatásban részt vevő egyetemi hallgatók neme és az általuk kiválasztott szinonimák között szignifikáns kapcsolat van (Pearson $\chi^2=0,006$), mely 12,5%-os erősségű (Contingency Coefficient=0,125).

Ezt követően megvizsgáltuk, hogy van-e kapcsolat a kutatásban részt vevő egyetemi hallgatók kora és az általuk kiválasztott szinonima között. Ennek megállapításához a Khí-négyzet próbát alkalmaztunk. Ennek a vizsgálatnak az eredményeit a 8. táblázatban közöljük (8. táblázat).

8. táblázat A hallgatók által választott szinonimák életkor szerinti megoszlása

	<i>Nagyrabecsülés</i>	<i>Megbecsülés</i>	<i>Tisztelet</i>	<i>Alázat</i>	<i>Presztízs</i>	<i>Hírnév</i>
18-21	3,7%	18,4%	66,4%	7,7%	0,2%	3,5%
22-25	5,9%	22%	63,4%	6,2%	1,9%	0,6%
26-35	9,3%	15,7%	65%	6,4%	2,1%	1,4%
36-50	11,3%	13,2%	61,3%	9,4%	4,7%	0%
50+	0%	16,7%	83,3%	0%	0%	0%

Forrás: saját táblázat

A Khí-négyzet próba segítségével megállapítottuk, hogy a kutatásban részt vevő egyetemi hallgatók kora és az általuk kiválasztott szinonimák között nincs szignifikáns kapcsolat (Pearson $\chi^2=0,116$).

Következő lépésként megvizsgáltuk, hogy van-e kapcsolat a kutatásban részt vevő egyetemi hallgatók képzési szintje és az általuk választott szinonima között. Ennek megállapításához szintén a Khí-négyzet próbát alkalmaztunk. Ennek a vizsgálatnak az eredményeit a 9. táblázatban közöljük (9. táblázat).

9. táblázat A hallgatók által választott szinonimák a hallgatók képzési szintje szerinti megoszlása

	<i>Nagyrabecsülés</i>	<i>Megbecsülés</i>	<i>Tisztelet</i>	<i>Alázat</i>	<i>Presztízs</i>	<i>Hírnév</i>
Alapképzés (Bc/BA)	5,6%	19,1%	64,6%	7,3%	3,1%	0,3%
Mesterképzés (Mgr/MSc)	7,6%	16,9%	66,9%	6,8%	0,8%	0,8%
Doktori képzés (PhD.)	9,1%	0%	72,7%	0%	9,1%	9,1%

Forrás: saját táblázat

A Khí-négyzet próba segítségével megállapítottuk, hogy a kutatásban részt vevő egyetemi hallgatók képzési szintje és az általuk választott szinonimák között szignifikáns kapcsolat van (Pearson $\chi^2=0,005$), mely 15,4%-os erősségű (Contingency Coefficient=0,154).

A hallgatók által az ideális pedagógusról megfogalmazott jelzők és tulajdonságokat besoroltuk a *Big Five* csoportok egyikébe. Az 10. táblázatban közöljük az általunk csoportosított jelzőket és tulajdonságokat a *Big Five* személyiségmodell alapján (10. táblázat). A kérdőívet kitöltő hallgatók 3-3 jelzőt és/vagy tulajdonságot adhattak meg, így összesen 3111 jelzővel/tulajdonsággal számolhatnánk, azonban volt 122 hallgató, aki csak két jelzőt és/vagy tulajdonságot adott meg.

10. táblázat A *Big Five* alapján csoportosított jelzők és/vagy tulajdonságok

A <i>Big Five</i> csoportok megnevezése	Gyakoriság számban kifejezve	Gyakoriság %-ban kifejezve
Extraverzív	514	16,5%
Együttműködő, barátságosság	732	23,5%
Lelkiismeretesség	491	15,8%
Emocionális	726	23,3%
Nyitott, élmények iránt	526	16,9%
Nem töltötték ki	122	3,9%

Forrás: saját táblázat

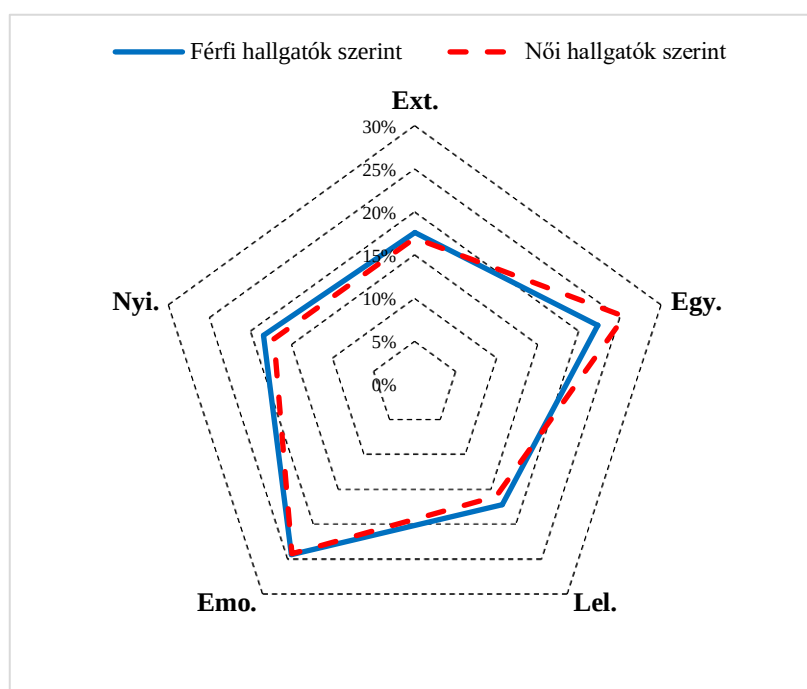
Megnéztük a *Big Five* csoportokba sorolt jelzők és tulajdonságok eloszlását az ideális pedagógus tekintetében a következő két almintában is: (1) *nem*, (2) *oktatási intézmény (ország)*. A nemek háttérváltozók tekintetében a *Big Five* csoportok előfordulását a 11. táblázatban közöljük (11. táblázat).

11. táblázat A *Big Five* csoportok előfordulása a nemek tekintetében

A <i>Big Five</i> csoportok megnevezése	Férfi hallgatók válaszai (3x340=1020)		Női hallgatók válaszai (3x697=2091)	
	Számban kifejezve	%-ban kifejezve	Számban kifejezve	%-ban kifejezve
Extraverzív	170	16,7%	344	16,5%
Együttműködő, barátságosság	215	21,1%	517	24,7%
Lelkiismeretesség	166	16,3%	325	15,5%
Emocionális	235	23,0%	491	23,5%
Nyitott, élmények iránt	178	17,5%	348	16,6%
Nem töltötték ki	56	5,5%	66	3,2%

Forrás: saját táblázat

Amennyiben eltekintünk a választ nem adó hallgatóktól, akkor a válaszok megosztása a következőképpen alakul a férfi kitöltők tekintetében: 17,6%; 22,3%; 17,2%; 24,4%; 18,5%; míg a női kitöltők esetében pedig: 17%; 25,5%; 16%; 24,2%; 17,2%. A nemek szerinti eloszlást radardiagrammal is szemléltetjük (2. ábra).

2. ábra: Az ideális pedagógusról alkotott nézetek megfeleltetése a *Big Five* modellben a nemek tekintetében

Forrás: saját ábra

A legnagyobb eltérést az együttműködő – barátságosság dimenzióban találtuk (3,2%), miszerint a női egyetemi hallgatók szerint az ideális pedagógusra jellemzőbb az együttműködő

– barátságos attitűd, mint a férfi egyetemi hallgatók megítélése szerint. A legkisebb eltérést az emocionális dimenzióban találtuk (0,1%).

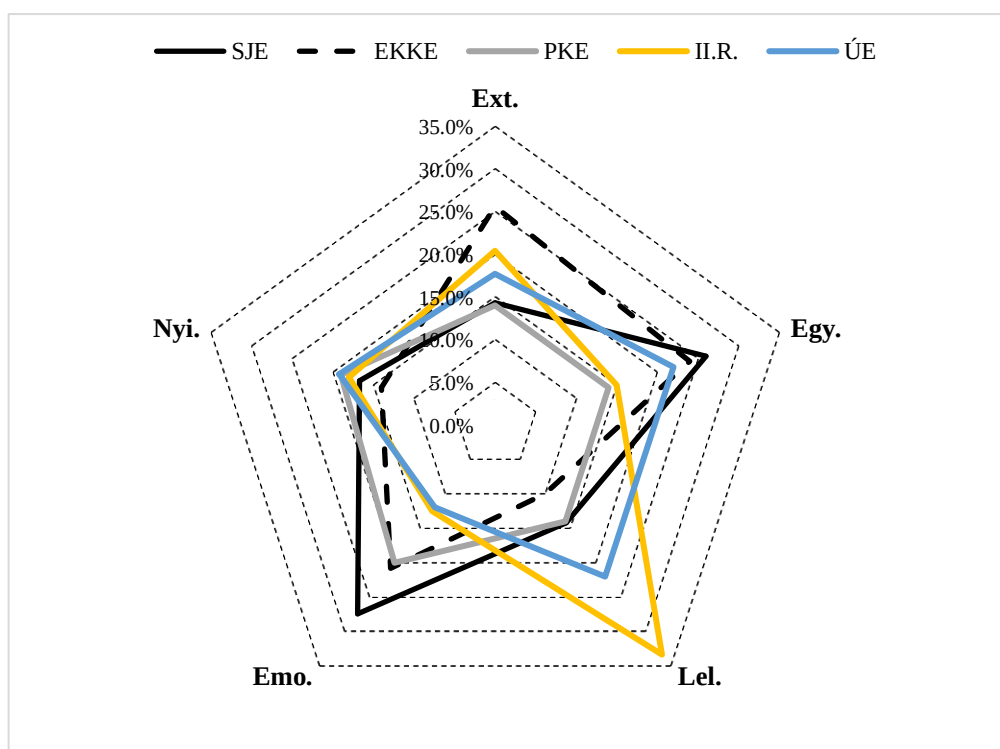
A *Big Five* csoportokba sorolt jelzők és tulajdonságok eloszlását az ideális pedagógus tekintetében megvizsgáltuk az oktatási intézmények, mint háttérváltozó tekintetében, melynek eredményét a 12. táblázatban közöljük (12. táblázat).

12. táblázat A *Big Five* csoportok előfordulása az oktatási intézmények tekintetében

	SJE, SK (1884)	EKKE, HU (393)	PKE, RO (309)	II. R. F, UK (240)	ÚE, SRB (276)
Extraverzív	271 (14,3%)	101 (25,6%)	44 (14%)	49 (20,4%)	49 (17,7%)
Együtműködő, bar.	489 (26%)	94 (24%)	43 (14%)	36 (15%)	61 (22%)
Lelkiismeretesség	268 (14,2%)	39 (10%)	43 (14%)	80 (33,3%)	61 (22%)
Emocionális	518 (27,4%)	82 (20,8%)	63 (20%)	30 (12,5)	33 (12%)
Nyitott, élmények iránt	315 (16,7%)	56 (14%)	59 (19%)	43 (18%)	53 (19,2%)
Nem töltötték ki	23	21	57	2	19

Forrás: saját táblázat

A *Big Five* csoportokba sorolt jelzők és tulajdonságok eloszlását az ideális pedagógus tekintetében az intézmények szerint radardiagrammal is szemléltetjük (3. ábra).

3. ábra A Radardiagramm az oktatási intézmények és a *Big Five* csoportok tekintetében (ideális pedagógus)

Forrás: saját ábra

A legnagyobb eltérést a lelkiismeretesség dimenzióban találtuk (23,3%). A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola hallgatói szerint (33,3%) az ideális pedagógusra sokkal inkább jellemző a lelkiismeretes attitűd, mint az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem hallgatói szerint (10%). A legkisebb eltérést a nyitott dimenzióban találtuk (5,2%).

A kutatásban részt vevő hallgatóktól megkérdeztük, hogy az általuk legtekintélyesebb velt pedagógusaik milyen tulajdonságokkal rendelkeznek, rendelkeztek. A hallgatókat arra kértük, hogy erre a kérdésre is három jelzővel és/vagy tulajdonsággal válaszoljanak. 1015 hallgató illetve legalább egy jelzővel és/vagy tulajdonsággal a számukra tekintélyes pedagógust, 716 hallgató illetve két jelzővel és/vagy tulajdonsággal a számukra tekintélyes pedagógust, és 451 hallgató illetve három jelzővel és/vagy tulajdonsággal a számukra tekintélyes pedagógust. A 13. táblázatban közöljük a hallgatók által megfogalmazott jelzőket és tulajdonságokat (13. táblázat).

13. táblázat A hallgatók által a tekintélyes pedagógusról megfogalmazott jelzők és tulajdonságok

A hallgatók által megfogalmazott jelzők és tulajdonságok	Elsőként említve	Másodikként említve	Harmadikként említve	Összesen
alázatos	12	21	12	45
alkalmazkodó	2	2	0	4
ápolat	0	5	1	6
becstületes	10	8	3	21
bölcs	3	0	0	3
céltudatos	12	4	2	18
demokratikus	0	0	1	1
dinamikus	4	0	0	4
együttérző	36	22	22	80
elfogadó	3	5	3	11
elhivatott (elkötelezett)	10	13	5	28
elszánt	0	0	2	2
emberséges	12	7	7	26
érdeklődő	7	7	0	14
erős jellem	13	1	3	17
érthető	5	5	0	10
felkészült	14	13	11	38
figyelmes	22	25	5	52
gyermekközpontú	5	7	3	15
határozott	66	45	23	134
higgadt	7	8	3	18
hiteles	3	1	0	4
humoros	13	18	13	44
igazságos	17	18	9	44
innovatív	0	1	2	3

intelligens	12	9	5	26
jó előadó	25	16	18	59
jó vezető	9	3	3	15
jókedvű	5	9	2	16
jószándékú, jóindulatú	11	0	2	13
kedves	66	36	32	134
kitartó	0	5	1	6
kompetens, ért a szakmájához	4	9	0	13
korrekt	10	12	4	26
következetes	21	15	8	44
közvetlen	7	7	0	14
kreatív	5	2	2	9
lelkes, motivált	2	1	0	3
lelkiismeretes	0	1	3	4
magabiztos	35	12	17	64
megbízható	16	4	0	20
megértő	36	28	28	92
művelt	0	5	4	9
nagy tudású, okos	52	32	14	98
nem kivételezik	0	2	1	3
naprakész	0	1	0	1
nyitott	9	3	4	16
önzetlen	6	3	0	9
őszinte	5	2	7	14
összeszedett	2	3	4	9
ösztönző, motiváló	5	15	4	24
példamutató	5	0	1	6
precíz, pontos	25	16	12	53
rugalmas	2	4	8	14
segítőkéssz	42	52	40	134
szakmai	59	18	21	98
szenvedélyes	15	10	2	27
szigorú	116	40	25	181
tájékozott	1	3	2	6
találékony	0	2	0	2
talpraesett	5	4	6	15
tekintélyes	11	7	20	38
tiszteletudó	94	66	5	165
türelmes	21	23	16	60
Nem töltötte ki	22	321	586	929
Összesen	1037	1037	1037	3111 (2182)

Forrás: saját táblázat

A kérdőívet kitöltő egyetemi hallgatók szerint a tekintélyes tanárra leginkább jellemző a szigorú (185), a tiszteletudó (165), valamint a határozott, a kedves, és a segítőkész (134) attitűd. Megnéztük a három leggyakrabban előforduló tekintélyes tanári jellemzőt a nemek

tekintetében is. A nemek háttérváltozók tekintetében a három leggyakrabban előforduló jellemzőket a 14. táblázatban közöljük.

14. táblázat A három leggyakrabban előforduló jellemző a nemek tekintetében (tekintélyes pedagógus)

A hallgatók által megfogalmazott jelzők és tulajdonságok	I.	II.	III.
Férfi (340 fő, 658 jelző)	szigorú (66) – 10%	tisztelettudó (47) – 7,1%	kedves (44) – 6,7%
Nő (697 fő, 1524 jelző)	tisztelettudó (118) – 7,7%	szigorú (115) – 7,5%	segítőképz (101) – 6,6%

Forrás: saját táblázat

A hallgatók által a tekintélyes pedagógusról megfogalmazott jelzők és/vagy tulajdonságokat besoroltuk a *Big Five* csoportok egyikébe. A 15. táblázatban közöljük az általunk csoportosított jelzőket és tulajdonságokat (15. táblázat).

15. táblázat A hallgatók által a tekintélyes pedagógusról megfogalmazott jelzők *Big Five* szerinti eloszlása

A <i>Big Five</i> csoportok megnevezése	Gyakoriság számban kifejezve	Gyakoriság %-ban kifejezve
Extraverzív	582	26,6%
Együttműködő, barátságosság	609	28%
Lelkiismeretesség	269	12,4%
Emocionális	350	16%
Nyitott, élmények iránt	372	17%
Nem töltötték ki	929	

Forrás: saját táblázat

Megnéztük a *Big Five* csoportosítás szerinti eloszlást a következő két almintá esetében is: (1) *nem*, (2) *oktatási intézmény (ország)*. A nemek háttérváltozók tekintetében a *Big Five* csoportok előfordulását a 16. táblázatban közöljük.

16. táblázat A hallgatók által a tekintélyes pedagógusról megfogalmazott jelzők nemek szerinti gyakorisága a *Big Five* személyiségmodell alapján

A <i>Big Five</i> csoportok megnevezése	Férfi hallgatók válaszai (3x340=1020)		Női hallgatók válaszai (3x697=2091)	
	Számban kifejezve	%-ban kifejezve	Számban kifejezve	%-ban kifejezve
Extraverzív	194	29,5%	388	25,5%
Együttműködő, barátságosság	175	26,6%	434	28,5%
Lelkiismeretesség	68	10,3%	201	13,2%
Emocionális	98	14,9%	252	16,5%
Nyitott, élmények iránt	123	18,7%	249	16,3%
Nem töltötték ki	362	---	567	---

Forrás: saját táblázat

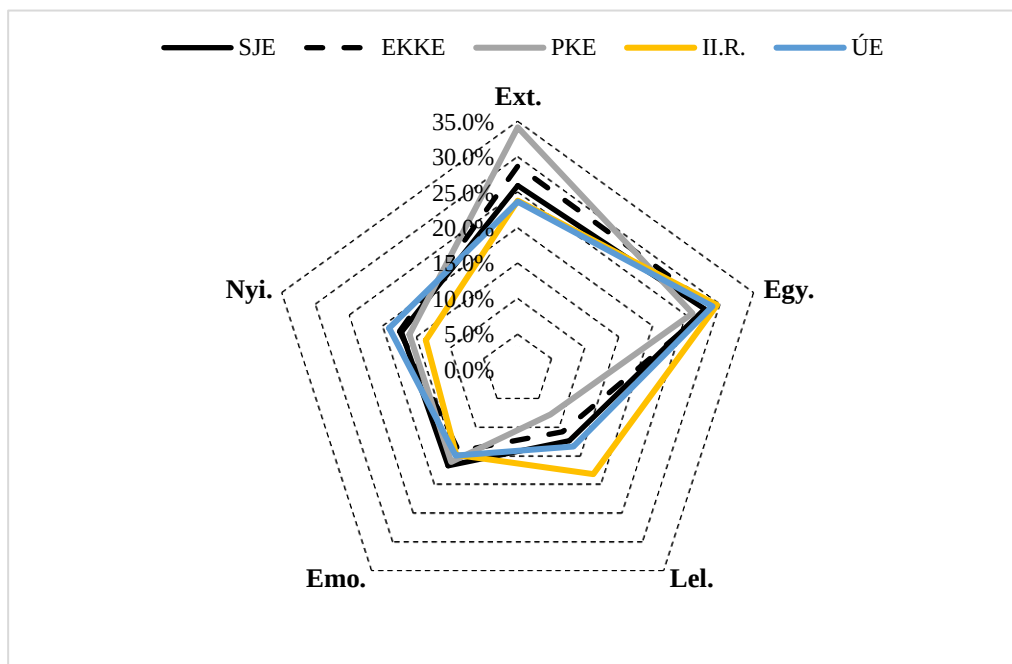
Az oktatási intézmények, mint háttérváltozók tekintetében a *Big Five* csoportok előfordulását a tekintélyes tanár szerint a 17. táblázatban közöljük (17. táblázat).

17. táblázat A hallgatók által a tekintélyes pedagógusról megfogalmazott jelzők oktatási intézmények szerinti gyakorisága a *Big Five* személyiségmodell alapján

	SJE, SK (1893) 1351	EKKE, HU (393) 268	PKE, RO (309) 193	II. R. F., UK (240) 176	ÚE, SRB (276) 194
Extraverzív	351 (26%)	77 (28,7%)	66 (34,2%)	42 (23,9%)	46 (23,7%)
Együttműködő, bar.	374 (27,7%)	77 (28,7%)	50 (25,9%)	52 (29,5%)	56 (28,9%)
Lelkiismeretesség	167 (12,4%)	29 (10,8%)	15 (7,8%)	32 (18,2%)	26 (13,4%)
Emocionális	226 (16,7%)	38 (14,2%)	31 (16,1%)	26 (14,8%)	29 (14,9%)
Nyitott, élmények iránt	233 (17,2%)	47 (17,5%)	31 (16,1%)	24 (13,6%)	37 (19,1%)
Nem töltötte ki	542	125	116	64	82

Forrás: saját táblázat

A *Big Five* csoportokba sorolt jelzők és tulajdonságok eloszlását a tekintélyes pedagógus tekintetében az intézmények szerint radardiagrammal is szemléltetjük (4. ábra). A legnagyobb eltérést az extraverzív dimenzióban találtuk (10,5%). A Partiumi Keresztény Egyetem hallgatói szerint (34,2%) a tekintélyes pedagógusra sokkal inkább jellemző az extraverzív attitűd, mint az Újvidéki Egyetem hallgatói szerint (23,7%). A legkisebb eltérést az emocionális dimenzióban találtuk (2,5%).

4. ábra Radardiagramm az oktatási intézmények és a *Big Five* csoportok tekintetében (tekintélyes pedagógus)
Forrás: saját ábra

A kutatásban részt vevő hallgatókat megkértük arra is, hogy idézzék fel az eddigi tanulmányaik során (alapfokú oktatás – általános iskola; középfokú oktatás – gimnázium, középiskola; felsőfokú oktatás – főiskola, egyetem) a számukra legtekintélyesebb pedagógust (mind a három szinten külön-külön), és adják meg azon pedagógusok nemét. A 18. táblázatban az oktatási szint alapján közöljük a hallgatók által megadott legtekintélyesebb pedagógusok nemét (18. táblázat).

18. táblázat A hallgatók által megadott legtekintélyesebb pedagógus neve a különböző oktatási szinteken

Nem	Alapfokú oktatás		Középfokú oktatás		Felsőfokú oktatás	
	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő
Férfi (340)	122 (36%)	218 (64%)	153 (45%)	187 (55%)	181 (53%)	159 (47%)
Nő (697)	168 (24%)	529 (76%)	233 (33%)	464 (67%)	211 (30%)	486 (70%)
Összesen	290 (28%)	747 (72%)	386 (37%)	651 (63%)	392 (38%)	645 (62%)

Forrás: saját táblázat

A Khí-négyzet próba segítségével megállapítottuk, hogy a kutatásban részt vevő egyetemi hallgatók neme és az általuk választott tekintélyes pedagógus neme (alapfokú oktatásban) között szignifikáns kapcsolat van (Pearson $\chi^2=0,001$), mely 12,2%-os erősségű (Contingency Coefficient=0,122).

A Khí-négyzet próba segítségével megállapítottuk, hogy a kutatásban részt vevő egyetemi hallgatók neme és az általuk választott tekintélyes pedagógus neme (középfokú oktatásban) között szignifikáns kapcsolat van (Pearson $\chi^2=0,001$), mely 11,3%-os erősségű (Contingency Coefficient=0,113).

A Khí-négyzet próba segítségével megállapítottuk, hogy a kutatásban részt vevő egyetemi hallgatók neme és az általuk választott tekintélyes pedagógus neme (felsőfokú oktatásban) között szignifikáns kapcsolat van (Pearson $\chi^2=0,001$), mely 21,7%-os erősségű (Contingency Coefficient=0,217).

A 18. táblázat alapján, amely a hallgatók által megadott legtekintélyesebb pedagógus nemét mutatja be a különböző oktatási szinteken,

Megnéztük továbbá azt is, hogy voltak-e olyan hallgatók, akiknek a legtekintélyesebb pedagógusa mind a három tanulmányi szinten (alapfokú oktatás, középfokú oktatás, felsőfokú oktatás) azonos nemű volt. A férfi kitöltők 43 esetben adtak meg azonos nemű legtekintélyesebb pedagógust, ebből 31 (72%) férfit, és 12 (28%) nőt. A nők 331 esetben adtak meg azonos nemű legtekintélyesebb pedagógust, ebből 61 (18%) férfit, és 270 (82%) nőt.

A hallgatóktól azt is megkérdeztük, hogy véleményük szerint milyennek kell lennie egy pedagógusnak ahhoz, hogy elveszítse tekintélyét a hallgatók előtt. A hallgatókat arra kértük, hogy erre a kérdésre három jelzővel és/vagy tulajdonsággal válaszoljanak. 979 hallgató illetve legalább egy jelzővel és/vagy tulajdonsággal a számukra tekintélyes pedagógust, 394 hallgató illetve két jelzővel és/vagy tulajdonsággal a számukra tekintélyes pedagógust, és 136 hallgató illetve három jelzővel és/vagy tulajdonsággal a számukra tekintélyes pedagógust. Összesen 71 különböző jelzőt említettek a hallgatók.

A kérdőívet kitöltő egyetemi hallgatók szerint a pedagógus tekintélyének elvesztésének fő oka a tiszteletlenség (130), az igazságtalanság (112), valamint, ha lenézi (85) a tanulóit. Mindezek mellett szeretnénk megemlíteni azt az okot is, miszerint a pedagógus megalázza (48) a tanulóit, mely a megkérdezettek 4,6%-át érinti.

Ezt a 71 jelzőt és tulajdonságot besoroltuk a Big Five csoportok egyikébe. A 19. táblázatban közöljük az általunk csoportosított jelzőket és tulajdonságokat a Big Five személyiségmodell alapján (19. táblázat).

19. táblázat A *Big Five* alapján csoportosított jelzők és/vagy tulajdonságok

A <i>Big Five</i> csoportok megnevezése	Gyakoriság számban kifejezve	Gyakoriság %-ban kifejezve
Extraverzív	63	4,17%
Együttműködő, barátságosság	697	46,19%
Lelkiismeretesség	458	30,35%
Emocionális	162	10,74%
Nyitott, élmények iránt	129	8,55%
Nem töltötték ki	1602	---

Forrás: saját táblázat

Megnéztük a *Big Five* csoportokba sorolt jelzők és tulajdonságok eloszlását a következő két almintában is: (1) nem, (2) oktatási intézmény (ország). A nemek háttérváltozók tekintetében a *Big Five* csoportok előfordulását a 20. táblázatban közöljük (20. táblázat).

20. táblázat A *Big Five* csoportok előfordulása a nemek tekintetében

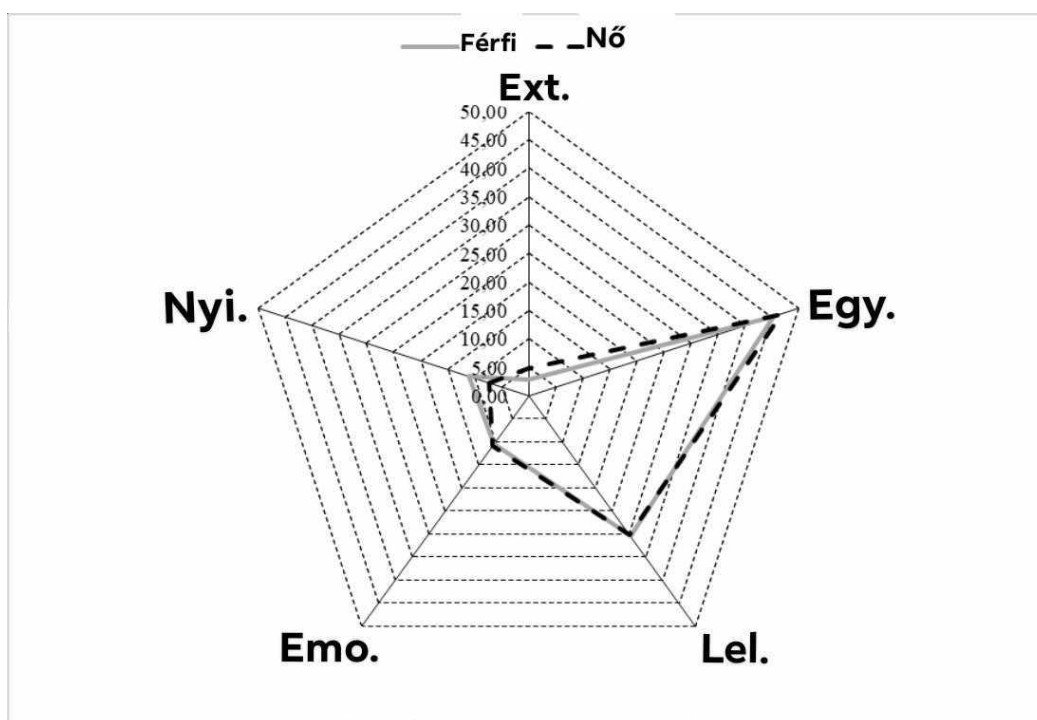
A <i>Big Five</i> csoportok megnevezése	Férfi hallgatók válaszai (3x340=1020)		Női hallgatók válaszai (3x697=2091)	
	Számban kifejezve	%-ban kifejezve	Számban kifejezve	%-ban kifejezve
Extraverzív	13	1,3%	50	2,4%
Együttműködő, barátságosság	209	20,5%	488	23,3%
Lelkiismeretesség	140	13,7%	318	15,2%
Emocionális	48	4,7%	114	5,5%
Nyitott, élmények iránt	51	5%	78	3,7%
Nem töltötték ki	559	54,8%	1043	49,9%

Forrás: saját táblázat

Amennyiben eltekintünk a választ nem adó hallgatóktól, akkor a válaszok megoszlása a következőképpen alakul a férfi kitöltők tekintetében: 2,8%; 45,3%; 30,4%; 10,4%; 11,1%; míg a női kitöltők esetében pedig: 4,8%; 46,6%; 30,3%; 10,9%; 7,4%. A nemek szerinti eloszlást radardiagrammal is szemléltetjük (5. ábra).

A legnagyobb eltérést a nyitott, élmények iránt dimenzióban találtuk (3,7%). A férfi egyetemi hallgatók megítélése szerint a tanári tekintély elvesztéséhez jobban hozzájárulhat a nyitott, élmények iránti dimenzióba sorolt tanári viselkedés jellemzői, mint a női egyetemi hallgatók megítélése szerint. A legkisebb eltérést a lelkiismeretesség dimenzióban találtuk (0,1%). Az oktatási intézmény háttérváltozók tekintetében a Big Five csoportok előfordulását a 21. táblázatban közöljük (21. táblázat).

21. táblázat A Big Five csoportok előfordulása az oktatási intézmények tekintetében

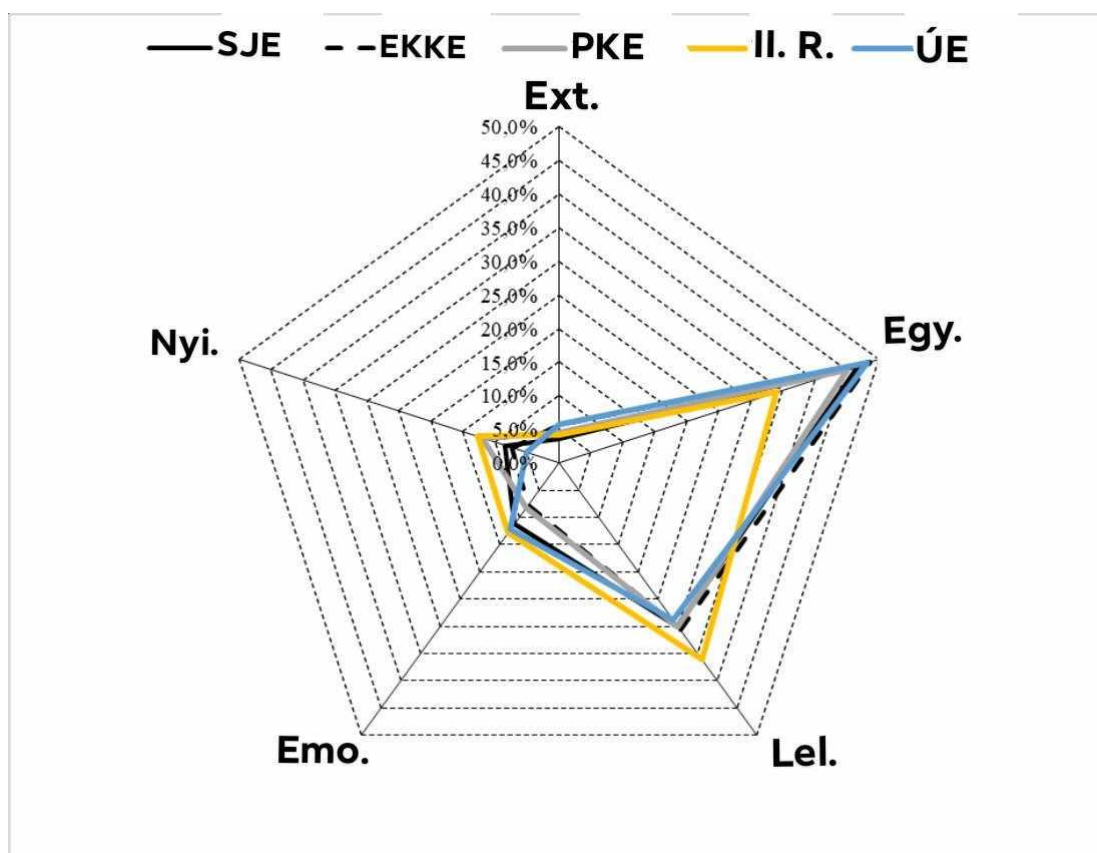

5. ábra A tanári tekintélyről alkotott nézetek megfeleltetése a Big Five modellben a nemek tekintetében

	SJE, SK (1893)	EKKE, HU (393)	PKE, RO (309)	II. R. F, UK (240)	ÚE, SRB (276)
Extraverzív	35 (3,6%)	10 (5,6%)	6 (4,5%)	4 (4,3%)	8 (5,8%)
Együttműködő, bar.	451 (46,8%)	87 (48,6%)	60 (45,1%)	32 (34%)	67 (48,2%)
Lelkiismeretesség	289 (30%)	55 (30,7%)	40 (30,1%)	34 (36,2%)	40 (28,8%)
Emocionális	108 (11,2%)	14 (7,8%)	11 (8,3%)	12 (12,8%)	17 (12,2%)
Nyitott, élmények iránt	81 (8,4%)	13 (7,3%)	16 (12%)	12 (12,8%)	7 (5%)
Nem töltötték ki	929	214	176	146	137

Forrás: saját táblázat

Az oktatási intézmény háttérváltozók tekintetében az eloszlást radardiagrammal is szemléltetjük (6. ábra).

6. ábra Radardiagramm az oktatási intézmények és a *Big Five* csoportok tekintetében
Forrás: saját ábra

A 6. ábrán látható, hogy a legnagyobb eltérés az együttműködő, barátságosság dimenzióban van (14,6%). A magyar egyetemi hallgatók megítélése szerint a tanári tekintély elvesztéséhez jobban hozzájárulhat az együttműködő, barátságosság dimenzióba sorolt tanári viselkedés jellemzői, mint az ukrán egyetemi hallgatók megítélése szerint. A legkisebb eltérést a lelkiismeretesség dimenzióban találtuk (1,9%).

2.5. A kutatási kérdések megválaszolása

Jelen tanulmányunkban hét kutatási kérdésre kerestük a választ. Az első kutatási kérdés (K1) a következő volt: *Milyen jellemzőkkel bír a Kárpát-medencei egyetemi hallgatók szerint az ideális pedagógus?* Az 5. táblázatban foglaltuk össze azon jelzőket és tulajdonságokat, amelyeket a Kárpát-medencei magyar nyelven tanuló egyetemista hallgatók adtak az ideális

pedagógusra vonatkozóan. Minden hallgató három jelzővel illethette a számára ideális pedagógust. A kérdőívet 1037 hallgató töltötte ki, azonban voltak, akik háromnál kevesebb jelzőt, illetve tulajdonságot adtak válaszul. Összesen 2982 jelzőt és/vagy tulajdonságot adtak meg a válaszadók. A Kárpát-medencei egyetemi hallgatók véleménye alapján (az öt leggyakoribb válasz) az ideális pedagógus a következő jellemzőkkel bír: *türelmes* (234); *segítőkész* (227); *kedves* (178); *megértő* (173); valamint *felkészült és együttérző* (169).

A második kutatási kérdés (K2) a következő volt: *A háttérváltozók figyelembevételével, milyen eltérések mutatkoznak az egyes hallgatói csoportok között az ideális pedagógus megítélésében (nem, ország)?* A 6. táblázatban látható a három leggyakrabban előforduló ideális tanári jellemző a nemek tekintetében. A *türelmes* és a *segítőkész* attitűd mind a férfiak, mind pedig a nők esetében szerepel az első három jellemző között (férfiak esetében: *türelmes* (80), *segítőkész* (74); nők esetében: *segítőkész* (163), *türelmes* (153), azonban a harmadik jellemző eltér a nemek tekintetében. A férfi kitöltők szerint a *türelmes* és a *segítőkész* jellemzők mellett a *felkészült* (68), míg a női kitöltők szerint a *kedves* (130) a harmadik leggyakoribb jellemzője az ideális pedagógusnak. Az országok tekintetében a 7. táblázatban látható a három leggyakrabban előforduló ideális tanári jellemző. A *türelmes* attitűd két egyetem hallgatói szerint (EKKE, PKE) is a legfontosabb jellemzője az ideális pedagógusnak. Két egyetem hallgatói szerint (II. R. F., ÚE) az ideális pedagógusra leginkább a *felkészült* és a *nagy tudású, okos* tulajdonság a jellemző.

A harmadik kutatási kérdés (K3) a következő volt: *Milyen jellemzőkkel bír a Kárpát-medencei egyetemi hallgatók szerint a tekintélyes pedagógus?* A 13. táblázatban közzétettük a Kárpát-medencei magyar nyelven tanuló egyetemista hallgatók által megfogalmazott jelzőket és tulajdonságokat a tekintélyes pedagógust illetően. A kérdőívet 1037 hallgató töltötte ki, azonban voltak, akik háromnál kevesebb jelzőt, illetve tulajdonságot adtak válaszul. Összesen 2182 jelzőt és/vagy tulajdonságot adtak meg a válaszadók. A Kárpát-medencei egyetemi hallgatók véleménye alapján (az öt leggyakoribb válasz) a tekintélyes pedagógus a következő jellemzőkkel bír: *szigorú* (181); *tisztelettudó* (165); *határozott* (134); *segítőkész* (134); valamint *nagy tudású és szakmai* (98).

A negyedik kutatási kérdés (K4) a következő volt: *Milyen nemű pedagógust tartottak a Kárpát-medencei egyetemi hallgatók a legtekintélyesebb pedagógusnak az alapfokú, a középfokú, valamint a felsőfokú tanulmányaik során?* A kutatásban részt vevő hallgatókat megkértük arra is, hogy idézzék fel az eddigi tanulmányaik során (alapfokú oktatás – általános iskola; középfokú oktatás – gimnázium, középiskola; felsőfokú oktatás – főiskola, egyetem) a számukra legtekintélyesebb pedagógust (mind a három szinten külön-külön), és adják meg azon

pedagógusok nemét. A 18. táblázatban az oktatási szint alapján közöltük a hallgatók által megadott legtekintélyesebb pedagógusok nemét. Itt természetesen meg kell említenünk azt is, hogy a pedagógusok nemi eloszlása nem azonos az egyes képzési szinteken. Az alapkú oktatásban a kérdőívet kitöltő hallgatók 72%-ának legtekintélyesebb tanára nő volt. A középfokú oktatásban a kérdőívet kitöltő hallgatók 63%-ának legtekintélyesebb tanára szintén nő volt. A felsőfokú oktatásban a kérdőívet kitöltő hallgatók 62%-ának legtekintélyesebb tanára megint csak nő volt. A Khí-négyzet próba segítségével megállapítottuk, hogy a kutatásban részt vevő egyetemi hallgatók neme és az általuk választott tekintélyes pedagógus neme között az oktatás minden szintje között szignifikáns kapcsolat van, melynek erőssége 12,2% (alapkú oktatásban); 11,3% (középfokú oktatásban); és 21,7% (felsőfokú oktatásban). A férfi kitöltők 43 esetben adtak meg azonos nemű legtekintélyesebb pedagógust mind a három tanulmányi szinten (ebből 31 (72%) férfit, és 12 (28%) nőt), míg a női kitöltők 331 esetben adtak meg azonos nemű legtekintélyesebb pedagógust mind a három tanulmányi szinten (ebből 61 (18%) férfit, és 270 (82%) nőt).

Az ötödik kutatási kérdés (K5) a következő volt: *A Kárpát-medencei egyetemi hallgatók által tekintélyesnek ítélt pedagógusjellemzők mely személyiségvonásokat tartalmazzák leginkább a Big Five modell szerint?* A 13. táblázatban közöltük a Kárpát-medencei magyar nyelven tanuló egyetemista hallgatók által megfogalmazott jelzőket és tulajdonságokat a tekintélyes pedagógust illetően, majd ezeket a jelzőket és tulajdonságokat a 15. táblázatban megfeleltettük a *Big Five* személyiségtipológia egyik dimenziójának. A Kárpát-medencei egyetemi hallgatók véleménye alapján a tekintélyes pedagógusok jellemzői a *Big Five* személyiségtipológia szerint leginkább az együttműködő – barátságos dimenzióba tartoznak (28%), majd ezt követi az extravverzív dimenzió (26,6%), majd a nyitott dimenzió (17%), az emocionális dimenzió (16%), végül pedig a lelkiismeretes dimenzió (12,4%).

A hatodik kutatási kérdés (K6) a következő volt: *Melyek azok a jellemvonások, melyek leginkább hozzájárulnak ahhoz, hogy egy pedagógus elveszítse tekintélyét a Kárpát-medencei egyetemi hallgatók megítélése szerint?* Ehhez a kérdőívet kitöltő hallgatókat arra kértük, hogy három jelzővel és/vagy tulajdonsággal válaszoljanak. A hallgatók összesen 1509 jelzőt/tulajdonságot adtak meg. Ezek közül természetesen voltak azonosak, így összesen 71 különböző jelzőt említettek a hallgatók. A kérdőívet kitöltő, Kárpát-medencei egyetemi hallgatók szerint a pedagógus tekintélyének elvesztésének fő oka a tiszteletlenség (130), az igazságtalanság (112), valamint az, ha a pedagógus lenézi (85) a tanulóit.

A hetedik kutatási kérdés (K7) a következő volt: *A Kárpát-medencei egyetemi hallgatók által tekintélyesnek nem ítélt pedagógusjellemzők mely személyiségvonásokat tartalmazzák*

leginkább a Big Five modell szerint? A hallgatók által adott 71 jelzőt és tulajdonságokat besoroltuk a Big Five csoportok egyikébe (5. táblázat). A legtöbb jelző az együttműködő, barátságosság dimenzióba tartozott (697). A nemek tekintetében is az együttműködő, barátságosság dimenzióba tartozik a legtöbb olyan személyiségvonás, mely a Kárpát-medencei egyetemi hallgatók szerint a pedagógus tekintélyének elvesztésének oka lehet (férfiak esetében 45,3%, míg a nők esetében 46,6%).

2.6. Konklúzió, megvitatás

Kutatásunk során a Kárpát-medencei magyar nyelven tanuló egyetemi hallgatók ideális pedagógusokról és tekintélyről vallott nézeteit térképeztük fel, majd az egyes háttérváltozók tekintetében megvizsgáltuk, hogy vannak-e eltérés a válaszok között. A Kárpát-medencei egyetemi hallgatók véleménye alapján az ideális pedagógusra leginkább jellemző volt, hogy *türelmes, segítőkész, kedves, megértő, felkészült és együttérző*. A Kárpát-medencei egyetemi hallgatók véleménye alapján a tekintélyes pedagógusra leginkább az jellemző, hogy *szigorú, tisztelettudó, határozott, segítőkész, nagy tudású és szakmai*.

Láthatjuk, hogy az ideális és a tekintélyes pedagógus hat-hat leggyakoribb jellemzője nem teljesen fedi egymást: csak a segítőkész attitűd egyezik meg. Ez alapján felmerül a kérdés, hogy tekintélyesnek kell-e lennie az ideális pedagógusnak, vagy fordítva: az ideális pedagógusnak tekintélyesnek kell-e lennie. Az ideális pedagógusra leginkább jellemző tulajdonságok inkább belső személyiségjegyek (türelmes, segítőkész, kedves, megértő, együttérző), míg a tekintélyes pedagógust sokkal inkább jellemzi a szakmai felkészültsége (nagy tudású, szakmai).

Falus (2003 idézi Tóth és Horváth, 2021) azt a tudást, amellyel a pedagógusnak rendelkeznie kell, három kategóriába sorolta: (1) *általános pedagógiai tudás* – ide tartoznak a tantárgyhoz nem kötődő ismeretek, készségek és képességek; (2) *tantárgyi tudás* – ide tartoznak a szaktárgyi ismeretek; valamint (3) a *pedagógiai tartalmi tudás*, amely hidat képet a szaktárgyi tudás és az adott tárgy tanítása között.

Falus felbontását felhasználva elmondható, hogy a Kárpát-medencei egyetemi hallgatók véleménye alapján a tekintélyes pedagógusra leginkább jellemző tulajdonságok közül több is a második kategóriába sorolható (tantárgyi tudás: nagy tudású, szakmai), míg az ideális pedagógusra leginkább jellemző tulajdonságok egyike sem tartalmaz olyan elemeket, amely a tantárgyi tudás kategóriájába lenne sorolható.

A pedagógus tekintélyének elvesztéséhez a Kárpát-medencei egyetemi hallgatók szerint leginkább arra van szükség, hogy az adott pedagógus tiszteletlen (130) és igazságtalan (112) legyen a hallgatóival, valamint lenézzék őket (85). A Kárpát-medencei egyetemi hallgatók által felsorolt személyiségvonások többsége a *Big Five* modell alapján az együttműködő, barátságosság, valamint a lelkiismeretesség dimenzióba sorolható, míg az extravertív, a nyitott, élmények iránt és az emocionális dimenzióba tartozó személyiségvonások szinte alig fordultak elő.

Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy a vizsgált mintában a *Big Five* modellből kiindulva a tanári tekintély fontos része a tolerancia, a megbízhatóság, az együttérzés, a szervezettség, valamint az önfegyelem. Míg az ezen tulajdonságokkal való visszaélés inkább vonja maga után a tekintély elvesztését a megkérdezett hallgatók szerint. A barátságosság, az együttműködés, valamint a lelkiismeretesség dimenziókba tartozó személyiségvonások a pedagógus a tanulókhöz való hozzáállását tükrözik.

A tiszteletlenség, az igazságtalanság, valamint a lenézés ellentétben van azzal a modern nézettel, ami a gyermekeket önállóságra és kritikus gondolkodásra nevelni. Ezeknek a gyermekeknek már ugyanúgy vannak elvárásaik a pedagógussal szemben, mint ahogy a pedagógusoknak is van feléjük, mint a kooperáció, a megbecsülés és az egyenlő bánásmód. Ez lehet az oka annak, hogy az olyan személyiségvonások, amelyek a pedagógus önmagával való kapcsolatát tükrözik, még ha negatívak is, nem vonják maguk után közvetlenül a tekintély elvesztését.

Ennek a felvetésnek a bizonyítása azonban további kutatást igényel. A kutatás folytatásának egy másik iránya a pedagógusok általi tanulók megalázása lehetne, amellyel a jelen kutatásban résztvevő hallgatók 4,6%-a már találkozott (48 fő). Felvetődik a kérdés, mennyire indokolják a pedagógus tekintélyének elvesztését a következők: (1) a tanuló saját bőrén tapasztalta a megalázást; (2) a tanuló tanúja volt annak, hogy egy pedagógus megalázta valamelyik társát; valamint (3) a tanuló hallomásból, akár szóbeszéd útján értesül az ilyen esetről.

Befejezés

Jelen munkánkban a Kárpát-medencében magyar nyelven tanuló egyetemi hallgatók ideális pedagógusról és tanári tekintélyről vallott nézeteit vizsgáltuk. A munkánk elméleti részében bemutattuk az ideális pedagógus kérdéskörét, melyet több kutatás eredményével támasztottunk alá. Az ideális pedagógusra jellemző tulajdonságokat három dimenzióban foglalta össze Hamachek és Szabó: személyiségvonások, intellektuális viselkedés (tantárgyi tudás és kommunikáció), valamint a tanítási módszerei és készségei.

A tanári tekintélyt illetően megkülönböztettünk „*kiérdemelt vagy feltételezett tekintélyt*”, valamint „*hatalmon alapuló tekintélyt*”. Végül pedig az emberi viselkedés magyarázatának könnyebb megértésének céljából megismerkednünk a személyiség tudományos elméleteivel, ezek közül alaposabban a *Big Five* modellel, mely szerint az egyes személyiségvonások spektrumokat képeznek, és az egyént ezen dimenziók két szélső vége közötti skálán helyezik el.

Kutatásunkban 1037 Kárpát-medencében magyarul tanuló egyetemi hallgató vett részt összesen öt országból: Szlovákiából, Magyarországról, Romániából, Ukrajnából, valamint Szerbiából. A kutatásunk megkezdése előtt összesen öt kutatási kérdést fogalmaztunk meg, melyekre a kutatási eredmények bemutatását követően mind választ is kaptunk. Kutatási módszerként a kérdőíves módszert választottuk. A Selye János Egyetem hallgatói a kérdőívet papíralapon, míg a másik négy egyetem hallgatói online formában töltötték ki.

A kutatásban 340 férfi és 697 női egyetemi hallgató vett részt, melyek közül a legtöbben (44% – 456 fő) 18 és 21 év közöttiek voltak. A kitöltők 73,5%-a (752 fő) tanul nappali tagozaton, és 87,6%-a (908 fő) tanul valamelyik alapképzési szakon (BA/BSc/Bc). A kutatás segítségével és a Kárpát-medencei egyetemi hallgatók véleménye alapján megtudtuk, hogy az ideális pedagógusra a türelmes, a segítőkész, a kedves, a megértő, a felkészült, valamint az együttérző attitűd jellemző leginkább.

A Kárpát-medencei egyetemi hallgatók véleménye alapján megtudtuk, hogy milyen jellemzőkkel rendelkezik a tekintélyes pedagógus: szigorú, tisztelettudó, határozott, segítőkész, nagy tudású, valamint szakmai. A kutatás során feltérképeztük azt is, hogy milyen nemű volt a hallgatók által legtekintélyesebbnek vélt pedagógusuk neve is az oktatás különböző szintjein (alapfokú, középfokú, felsőfokú). Itt meg kellett említenünk azt is, hogy a pedagógusok nemi eloszlása nem azonos az egyes képzési szinteken. Mind a három képzési szinten a hallgatók többsége szerint (72%, 63%, 62%) a legtekintélyesebb tanára nő volt.

Irodalomjegyzék

Allport, G. (1997): *A személyiség alakulása*. Kairosz Kiadó, Budapest.

A magyar nyelv értelmező szótára: *tekintély*. Arcanum Adatbázis Kiadó. Online: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-szotara-czuczorfogarasi-55BEC/> Utolsó megtekintés: 2024. március 30.

Bagdy, E. (1997): *A pedagógus hivatás személyisége*. Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen.

Ballér, E. (szerk.) (1983): *Pedagógia III. A pedagógus* (kísérleti jegyzet, kézirat). Tankönyvkiadó Vállalt, Budapest.

Boreczky, Á. (1997): *A gyermekkor változó színterei*. In Németh András (szerk.): *Nevelés, gyermek, iskola* (pp. 159-228). Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.

Cartwright, D. – Zander, A. (Eds.). (1968). *Group dynamics: Research and theory* (3rd ed.). New York: Harper & Row

Csorba, F. László (1995): „Ki lehet vívni, de nem szükségszerű”. *Új pedagógiai szemle*, 45. évf. 3. szám, 34-47.

Day, C. (1993): *A reflexió, mint a szakmai fejlődés szükséges, ám önmagában nem elégséges eszköze*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

DeYoung, C. G. – Carey, B. E. – Krueger, R. F. – Ross, S. R. (2016): Ten aspects of the Big Five in the Personality Inventory for DSM–5. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 7(2), 113–123. <https://doi.org/10.1037/per0000170>

Gáspár, M. – Holecz, A. (2005): *Pályaszocializáció és személyiségvonások a pedagóguspálya szempontjából*, Pedagógusképzők és továbbképzők folyóirata, 2.szám. pp 23-40.

G. Donáth, B. (1980): *A pozitív és hatékony pedagógusszemélyiség néhány aspektusa a csoportmunka alapján*. Akadémiai, Budapest.

Hajdú, E. (2001): A harmadik évezred első nevelői lesznek. *Új Pedagógiai Szemle*, 51. évf. 9. szám. pp. 25-35.

Hamachek, D. (1990): *Psychology in Teaching, Learning and Growth*. 4th. Ed. Allyn and Bacon. 391–424.

Hercz, M. – Ráczné, Oláh Ed. – Takács, N. (2015): *Pályakezdő óvodapedagógusok túlélőkészlete*. Szegedi Tudományegyetem, ISBN 978-963-306-424-5.

Imre, A. (1999): Cigány tanulók a szakmunkásképző iskolákban. *Educatio*. 8. évf. 2. szám. pp. 286-296.

Kaposi, J. (2017). A történelmi gondolkodás és a képességfejlesztő feladatok. *Történelemtanítás*. Új folyam VIII. – 2017. 1-2. sz.

Kirkpatrick, S. – Locke, E. A. (1991): Leadership? Do Trains Matter? *Executive*. 5. évf. 2. szám, pp. 48-60. <https://dx.doi.org/10.2307/4165007>

Korthagen, F. A. J. (2004): In search of the essence of a good teacher: towards a more holistic approach in teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 20, 77-97.

Lim, A. G. Y. (2023): *Big Five Personality Traits: The 5-Factor Model Of Personality*. Web: <https://www.simplypsychology.org/big-five-personality.html> Utolsó megtekintés: 2024. március 31.

Little, B. R. (2017): *Én, jómagam és a többiek*. HVG Könyvek, Budapest.

Málovics, É. (2020): *Vállalkozói vonások 1. Személyiségvonások, Big Five*. Szegedi Tudományegyetem, Szeged.

Nagy, H. (2018). Személyiség, érzelmi intelligencia és élettél való elégedettség. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*. 19. 158-175. 10. ISBN 1556/0406.19.2018.007.

Nikitscher, P. (2016). Milyen a jó pedagógus? – Elvárások, szerepek, kompetenciák az empirikus kutatások tükrében. In: Sági, Matild (szerk.) *A pedagógushivatás megerősítésének néhány aspektusa*. Budapest, Magyarország: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (OFI), (2015) pp. 83-106, 24 p.

N. Kollár, K. – Szabó, É. (szerk.) (2004): *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris, Budapest.

N. Kollár, K. (2008): Pedagógusok pályaképe, a tanárképzéssel való elégedettségük és nehézségeik. *Pedagógusképzés*, 6. évf. 35. szám. 7-34.

Paavola S. – Hakkarainen, K. (2005). The knowledge creation metaphor – An emergent, epistemological approach to learning. *Science & Education*, 14, p537-557. <https://doi.org/10.1007/s11191-004-5157-0>

Peck, D. – Whitlow, D. (1983): *Személyiségelméletek*. Gondolat Kiadó, Budapest.

Schulze, R. – Roberts, R. D. (2006). Assessing the Big Five: Development and validation of the Openness Conscientiousness Extraversion Agreeableness Neuroticism Index Condensed (OCEANIC). *Zeitschrift für Psychologie*, 214, pp. 133–149.

Soto C. et al. (2018). Five-factor model of personality. DOI: <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199828340/obo-9780199828340-0120.xml> Utolsó megtekintés: 2024. március 31.

Szabó, É. (1999): A „kedves”, az „okos” és a „gonosz”, avagy a kedvelt és nem kedvelt tanár képének jellemzői. *Alkalmazott Pszichológia*, 1. sz. 31-41.

Szabó, É. – N. Kollár, K. – Vörös, A. (2017): A tanári szerep, a vezetés és a tekintély problémái. In: *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve 2*. Osiris Kiadó, Budapest, pp. 407-454. ISBN 9789632762845

Szebeni, R. (2010): *A kompetencia alapú oktatás pedagógus személyiség háttere*. [PhD. értekezés]. Debreceni Egyetem, Debrecen.

Tóth, A. (1985): *A pedagógiai vezetés stílusa*. Akadémiai Kiadó, Budapest. s. 148. ISBN 963-05-3639-0.

Tóth, P. – Horváth, K. (2021): *Didaktika. Bevezetés az oktatás elméletébe*. Komárom, Selye János Egyetem. ISBN 978-80-8122-403-4.

Törő, K. – Moks, J. – Róth, E. – Csikós, G. (2020): A stressz mértéke és a Big Five személyiség faktorok kapcsolata a Covid-19 őszi hullám alatt magyar serdülőkben. *Psychologia Hungarica Caroliensis*, 8 (3). pp. 83-94. ISSN 2064-2504.

Zagyváné, Szűcs I. (2016): Milyen a jó tanár? In Karlovitz János Tibor (szerk.): *Tanulás és fejlődés: A IV. Neveléstudományi és Szak módszertani Konferencia válogatott tanulmányai*. ISBN 978-80-89691-31-9. pp. 3-8.

Mellékletek

1. melléklet: A kutatáshoz használt kérdőív

1. Milyen három szóval jellemezné az ideális pedagógust?

2. Mi az Ön neme?

- Férfi
- Nő

3. Ön hány éves?

- 18-21
- 22-25
- 26-35
- 36-50
- 51+

4. Melyik egyetemen tanul?

5. Milyen képzési formában tanul?

- nappali
- levelező (távutas)

6. Milyen képzési formában tanul?

- tanári szakon tanulok (tanár, óvópedagógus, tanító stb.)
- (köz)gazdasági szakon/karon tanulok (alkalmazott informatika, menedzsment stb.)
- természettudományi szakon/karon (biológia, kémia, filológia, matematika stb.)
- társadalomtudományi szakon/karon (történelem stb.)

7. Milyen szinten tanul az egyetemen?

- alapképzés (BA/Bc)
- mesterképzés (MA/Mgr)
- doktori képzés (PhD)

8. Van pedagógus a családban? (szülő/nagyszülő).

- igen
- nem

9. Mi a lakóhelyének a típusa?

- főváros
- nagyváros
- kisváros
- község

10. Ha a következő szavak közül választhatna, akkor melyik lenne az az egy, amelyik az Ön számára a leginkább kifejezi a tekintélyt?

- nagyrabecsülés
- megbecsülés
- tisztelet
- alázat
- presztízs
- hírnév

11. Gondoljon a legtekintélyesebb tanárára! Milyen nemű volt ő?
az alapfokú oktatásban (általános iskola)

- férfi
- nő

12. Gondoljon a legtekintélyesebb tanárára! Milyen nemű volt ő?
a középfokú oktatásban (gimnázium, szakközép iskola)

- férfi
- nő

13. Gondoljon a legtekintélyesebb tanárára! Milyen nemű volt ő?
felsőfokú oktatás (főiskola, egyetem)

- férfi
- nő

14. Mi jellemezte őket leginkább?